2004

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆ

Համառօտութեան Քերականութեան
Գրաբառ լեզուի Հայոց։

Համառօտութիւն

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Գրաբառ լեզուի Հայոց՝

՚Ի լոյս ընծայելոյ ՚ի Միքայէլ Ծայրագոյն Վարդապետէ Սալլանթեան Կոստանդնուպօլսեցւոյ, և տպագրելոյ ՚ի Մոսկով յամին 1827.

Փոխեալ ՚ի Հարցս և ՚ի Պատասխանիս ՚ի պէտս աշակերտաց ստորին դասատան և նոր սկսանողաց ՚ի վարժապետէ Հայոց լեզուին յԱւագսարկաւագէ Գէորգէ Տէր Աւագեանց. հանդերձ աշխատօք Քերականական հարցմանց՝ եդելոց ՚ի վախճանի [illegible] [illegible] [illegible] ՚ի շնորհս համբակաց, և տպագրեալ

՚Ի Հայրապետութեան Տեառն ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ
Արժանընտիր Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց
և Ասպետի

՚Ի Տպարանի Բարձր Սրբազան Մետրապօլտի
Հայոց վիճակին Ղարաբաղու Արք Եպիսկոպոսին և
Ասպետին Բաղդասարայ

1839 ՚Ի ՇՈՒՇԻ ամին.

2629 30/
1365 ՀՀ
3.
162
2629
9885-57
ЛАЗАРЕВСКАГО ИНСТИТУТ[А] ВОСТОЧНЫХЪ ЯЗЫКОВЪ

49199-5

ՏՊԱԳՐԵՑԱՒ

Հրամանաւ արդեամբք և ծախիւք Բարձր Սրբազան Վիճակաւոր Առաջնորդին Ղարաբաղու և այլոց Տեառն ԲԱՂԴԱՍԱՐԱՅ Իշխանազնի Հասան Ջալալեանց Աստուածարեալ Արքեպիսկոպոսի և Ասպետափառ Մետրապօլտի:

Մի մուտ է ամենեցուն յաշխարհ՝ և մի ել համա-
րակաց. Վասն այնորիկ խնդրեցի աղօթիւք, և
տուաւ ինձ հանճար, կոչեցի՝ և եկն ինձ հոգի
իմաստութեան: Բայց ինձ տացէ Ած ասել ըստ մի-
տըս և խորհել արժանաւոր ըստ բանից ասացե-
լոց, զի նա իսկ և՛ իմաստութեան առաջնորդ է, և՛
իմաստնոց ուղղիչ: Զի՛ ի ձեռին նորա եմք, և
մե՛ք՝ և բանք մեր, և ամենայն հանճար՝ և գոր-
ծոց խելամտութիւն:

Իմաստ. Է. 6. 7. 15. 16:

Գեղեցիկ է բարի առնել ժողովրդեան, բայց
և գեղեցիկս խօսել ոչ է ինչ տգեղ:

Սալլուստիոս:

Համառօտութիւն
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
Գրաբառ լեզուի Հայոց։

Զննութիւն, Նախադրեալ, և Մասունք Քերականութեան։

Հ. Զի՞նչ է Քերականութիւն Հայկական։

Պ. Քերականութիւն Հայկական է արուեստ, որ ուսուցանէ զկանոնս ուղիղ յօրինելոյ զգրաբառ խօսակցութիւն լեզուիս մերոյ։

Հ. Զի՞նչ է խօսակցութիւնն։

Պ. Խօսակցութիւնն է արտայայտութիւն դատողութեանց մտաց 'ի ձեռն կանոնաւորիւս բառից։

Հ. Զի՞նչ է առարկայն քերականութեան։

Պ. Առարկայն Քերականութեան է խօսակցութիւն մարդոյ ուղղելի ըստ կանոնաց, որք աւանդին յայսմ արուեստի։

Հ. 'Ի քանի՞ մասունս բաժանի Քերականութիւնն։

Պ. Յերկուս, — յառաջին մասին աւանդի Նիւթն խօսակցութեան, այսինքն՝ պէսպէս բառք նշանակիչք զանազան իրաց և նոցին պարագայից, իսկ յերկրորդ մասին՝ Ձևն խօսակցութեան, որ է կապակցութիւն այնպիսի բառից ընդ իրեարս առ 'ի լինել յայտարար դատողութեանց մտաց։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆ

ուր աւանդի նիւթն խօսակցութեան։

ԳԼՈՒԽ Ա.

Յաղագս բառից ընդհանրապէս։

Հ. Զի՞նչ են բառք։

Պ. Բառք են ձայնք յօդեալք և հնչեալք մարդկային լեզուաւ՝ առ 'ի լինել նշան ստեղծեալ կամ յօրինեալ իրաց և որպիսութեանց նոցին, և կամ երևեցուցիչ զանազան շարժմանց հոգւոյ կամ կրից, որպէս՝ աստղ, աթոռ, մեծ, սպիտակ, ես, դու, նա, աշխատել, ընթեռնուլ, գնացօղ, յաղագս, առատանօր, զի, թէ, ո՜հ, աւա՜ղ, վա՜յ. և այլն։

Հ. Քանի՞ են մասունք բառից։

Պ. Մասունք կամ բաղադրիչք բառից են երկու, այսինքն՝ տառք և վանկք։

Հ. Զի՞նչ է տառն։

Պ. Տառն է հնչումն ինչ պարզ ելեալ 'ի բերանոյ մարդոյ, որ լսելի լինի ականջաց, որպիսի են ա՛, ե՛, է՛, զա՛, թո՛, լիւն, և այլն։

Հ. Քանի՞ են տառք 'ի լեզուիս Հայոց։

Պ. Տառք են երեսուն և ինն, որք են, այբ, բեն, գիմ, և այլն։ որոց նշանք կամ երևեցուցիչ գիծք կամ ձևք, որք տեսանելի լինին աչաց, կոչին՝ Գիր, որպիսիք են, ա, բ, գ, դ, և այլն։

Հ. Ի՞ քանի՞ տեսակս բաժանին տառք։

Պ. Տառք որոշին յերկուս, այն է՝ ՚ի Պարզ և ՚ի Բաղադրեալ։

Հ. Զի՞նչ է պարզն, և զի՞նչ բաղադրեալն։

Պ. Պարզն է, որ ինքնին միայնակ առանց բաղադրելոյ ընդ այլում ելուզանէ զհնչումն կամ զձայն, վասնորոյ և կոչի Ձայնաւոր տառ, որպիսիք՝ են միայն ութ սոքին՝ ա, ե, է, ը, ի, ո, ւ՛, օ։ Իսկ Բաղադրեալն է այն, որ կապելով և բաղադրելով ընդ ձայնաւորի տայ զհնչումն, վասնորոյ և կոչի Բաղաձայն տառ, որպիսիք են մնացեալ տառք այբուբենի, որ՝ դա՛, բե՛ն, ժէ՛, գի՛մ, լի՛ւն, նու՛, ևն։

Հ. Զի՞նչ է վանկն։

Պ. Վանկ կոչի ձայնաւոր տառք, որք միով հնչմամբ ելանեն ՚ի բերանոյ մարդոյ, կամ ինքնին միայնակ, և կամ բաղադրութ՟ ընդ բաղաձայն տառից, որ՝ ա, ե, է, մա, ձե, էգ, ար, եմ, ևն։

Հ. Զի՞արդ բաժանին բովանդակ բառք լեզուիս մերոյ։

Պ. Բովանդակ բառք լեզուիս հայոց բաժանին յութն տեսակս, որք են՝ Անուն, Դերանուն, Բայ, Ընդունելութիւն, Նախադրութիւն, Մակբայ, Շաղկապ, և Միջարկութիւն։

ԳԼ. Բ.

Յաղագս Անուան։

Հ. Զի՞նչ է անունն։

Պ. ԱՆՈՒՆՆ է այնպիսի բառ, որ ցուցանէ զինչ ինչ, կամ զորպիսի ինչ ինչ ստեղծեալ և յօրինեալ իրաց, որպէս՝ քար, մարդ, մեծ, եւն։

Հ. Քանի՞ են պարագայք անուանց։

Պ. Պարագայք անուանց են եօթն սոքին. Որակ, Սեռ, Ձև, Տեսակ, Թիւ, Հոլով և Հոլովադասութիւն։

Հ. Ի քանի՞ս բաժանի որակն անուանց։

Պ. Որակն անուանց բաժանի յերիս դասս, որպէս՝ ա) ի Գոյական, բ) յԱծական և գ) ի Բանականական։

Հ. Զի՞նչ է գոյական անունն։

Պ. Գոյական անունն է այնպիսի բառ, որ ցուցանէ զինչ ինչ ստեղծեալ կամ յօրինեալ իրաց, և լինի պատասխանի հարցմանս՝ զի՞նչ է, որպէս՝ հուր, քար, ջուր, եւն։

Հ. Զիա՞րդ բաժանին գոյական անուանք։

Պ. Գոյական անուանք բաժանին նախ՝ յերկուս դասս, որք կոչին Նիւթական, և Առքական։ Եւ երկրորդ՝ ի չորս տեսակս, որք են՝ Յատուկ, Ընդհանուր, Հաւաքական, և Հոմաձայն։

Հ. Զի՞նչ է նիւթականն, և զի՞նչ առքականն։

Պ. Նիւթական ասին այն անուանք, որք նշանակեն զիրս ընդ զգայութեամբ անկեալս, որպէս՝ երկինք, երկիր, ծով, տուն, հաց, թուղթ, եւն։ Իսկ Առքական կոչին այնք, որ միայն մտօք իմացեալ լինին, որպիսի են՝ հաւատ, սէր, խորհուրդ, եւն։

Աուքական անուն այն են և բառք՝ որք ՚ի վերջ կցեալ ունին զմի ՚ի մասնկանցս իւն, ութիւն, ումն, ուստ, ունդ, անք, ուած, որպ՝ գոչիւն, գեղեցկութիւն, դողումն, փախուստ, սերունդ, աղաչանք, հարուած, եւն։

Հ. Ո՞ր ինչ է յատուկն։

Պ. Յատուկն է, որ նշանակէ զմիաթիւ անհատ իր մի առեղծեալ կամ յօրինեալ, որպ՝ արեգակն, Եփրատ, Մովսէս, Էջմիածին, եւն։

Հ. Ո՞ր ինչ է ընդհանուրն։

Պ. Ընդհանուրն է, որ պատշաճի թէ բոլոր տեսակի իրաց ինչ և թէ իւրաքանչիւր անհատից այնր տեսակի, որպ՝ մարդ, ծաղիկ, քար, եւն։

Հ. Ո՞ր ինչ է հաւաքականն։

Պ. Հաւաքականն է, որ նշանակէ զգումարեալ միատեսակ իրս և ո՛չ պատշաճի անհատից, որպ՝ զօրք, երամ, գունդ, եւն։

Հ. Ո՞ր ինչ է հոմաձայնն։

Պ. Հոմաձայնն է, որ միով ձայնիւ նշանակէ զիրս տեսակաւ զանազանեալս, որպ՝ մայր, հաւ, կէտ, փող, եւն։

Հ. Ո՞ր ինչ է ածականն։

Պ. Ածական անունն է այնպիսի բառ, որ նշանակէ զորպիսի լինելն առեղծեալ կամ յօրինեալ իրաց, կամ որ լինի պատասխանի հարցմանս՝ որպիսի՞ է, որպ՝ քաղցր, դառն, մեծ, փոքր, եւն։

Հ. ՚Ի քանի՞ս բաժանին ածական անուանք։

Պ. Ածական անուանք բաժանին յերիս տեսակս, ՚ի Պարզս, ՚ի Բարդս, և ՚ի Յարաբարդս։

Հ. ՚Ի քանի՞ դասս բաժանին պարզ ածականք։

Պ. Պարզ ածականք են երկու, Որակն, և Բաղդատականն։

Հ. Զի՞նչ դրականն:

Պ. Դրականն է, որ առանց բաղդատութեան պարզապէս զորպիսութիւն իրաց նշանակէ, որպէս՝ բազում, սակաւ, սպիտակ, սեաւ, եւն:

Հ. Զի՞նչ է բաղդատականն:

Պ. Բաղդատականն է, որ 'ի վերջոյ կցեալ ունի զան-նրշան մասնիկս գոյն, որպէս՝ բազմագոյն, սակաւագոյն, եւն:

Հ. Զի՞նչ են Քանակական անուանք, եւ 'ի քանի՞ տեսակս բաժանին:

Պ. Քանակական անուանք են, որք կամ զորչափութիւն կամ զթիւ իրաց նշանակեն, եւ բաժանին 'ի հինգ տեսակս, որք են Մասնական, Հարցական, Վերբերական, Հանրական, եւ Թուական:

Հ. Ո՞յք են մասնական անուանք:

Պ. Մասնական անուանք են սոքին՝ անչնիւր, իւրաքան-չիւր, իմն, ինչ, իւրաքանչիւր, իք, միւս, ոմն, ոք:

Հ. Ո՞յք են հարցական բառք:

Պ. Հարցական բառք են սոքին՝ զի՞նչպիսի, ի՞նչ, ո՞, ո՞վ, ո՞ր, ո՞րչափ, ո՞րպիսի, ո՞րքան, քանի՞:

Հ. Ո՞յք են վերբերական անուանք:

Պ. Վերբերական անուանք են սոքին՝ այսպիսի, դոյնպիսի, որպիսի, այնչափ, դոյնչափ, որչափ, այնքան, դոյնքան, որքան, որ, եւն:

Հ. Ո՞յք են հանրականք:

Պ. Հանրականք են սոքին՝ ամէն, ամենայն, ամենեքեան, ամենեքին, բնաւ, բոլոր, բոլորեքեան, բոլորեքին, ողջոյն, ոչի՛նչ:

Հ. Զի՞արդ բաժանին Թուական անուանք,

Պ. Թուական անուանք որոշին 'ի հինգ տեսակս, որք

կոչին՝ Բացարձակ, Դասական, Զատական, Բաշխողական, և Կրկնական։

Հ. Ո՞րք են այդոքիկ հինգ տեսակ Թուականք։

Պ. 1) Բացարձակք են սոքին, մի, երկու, երեք, տասն, հարիւր, հազար, եւն։

2) Դասականք են այնք, որ 'ի վերջոյ կցեալ ունին զմասնիկս՝ րորդ, որպէս՝ տասներորդ, եւն։

3) Զատականք անուանք են, որ 'ի վերջոյ կցեալ ունին զմասնիկս՝ ակ, կամ եակ, որպէս՝ միակ, երկեակ, քառեակ, տասնեակ, եւն։

4) Բաշխողականք են, որ կազմին մասնկամբս քեան, կամ քին, որպէս՝ երկոքեան, տասնեքին, եւն։

5) Կրկնականք անուանք են այնք որ կցեալ ունին 'ի վերջոյ զմասնիկս՝ պատիկ, կամ կին, որպէս՝ հնգապատիկ, երեքկին, եւն։

Հ. 'Ի քանի տեսակս բաժանին սեռք անուանց։

Պ. Սեռք անուանց բաժանին 'ի չորս տեսակս՝ որք են՝ Արական, Իգական, Հասարակ, և Չեզոք։

Հ. Զի՞նչ է արականն և զի՞նչ իգականն։

Պ. Արական կոչի այն, որոյ նշանակեալ իրն է կենդանի արու որպէս՝ Մովսէս, հայր, եղբայր, եւն։ Իսկ Իգական կոչի անունն որ նշանակէ զէգ կենդանի, որպէս՝ Մարիամ, մայր, եւն։

Հ. Զի՞նչ է հասարակն, և զի՞նչ չեզոքն։

Պ. Հասարակ կոչի անունն, որ պատշաճի, թէ արուի և թէ իգի, որպէս՝ մարդ, աղաւնի, զաւակ, եւն, Իսկ Չեզոք կոչի անունն այն, որոյ նշանակեալ իրն է անկենդան և չունի զարու կամ զէգ, որպէս՝ ջուր, ծառ, եւն։

Հ. 'Ի քանի՞ դասս բաժանին ձևք անուանց։

Պ. Ձևք անուանց բաժանին յերիս դասս, որք՝ են

Պարզ, Բարդ, և Յարաբարդ։

Հ. Ո՞րն է պարզն։

Պ. Պարզ կոչի անունն այն, որ միով ձայնիւ զմիատեսակ իր նշանակէ, որ՝ հոգի, սուրբ, բարի, և այլն։

Հ. Ո՞րն է բարդն։

Պ. Բարդ անունն է այն, որ միով բառիւ զերկուս իրս նշանակէ, որ՝ հոգեսէր, սրբալոյս, բարեմիտ, և այլն։

Հ. Ո՞րն է յարաբարդն։

Պ. Յարաբարդ կոչի անունն այն, որ միով բառիւ զերիս իրս նշանակէ, որ՝ այլայլախառն, անաչառասփիւռ, և այլն։

Հ. Ի քանի՞ս բաժանին տեսակք անուանց։

Պ. Տեսակք անուանց բաժանին յերիս դասս, որ՝ ի Նախատիպ, ի Բաղադրեալ և յԱծանցեալ։

Հ. Ո՞րն է նախատիպն։

Պ. Նախատիպ ասի անունն այն, որ յառաջոյ կամ ի վերջոյ չունի կցեալ զաններշան մասնիկ, որ՝ լոյս, մահ, գործ, և այլն։

Հ. Ո՞րն է բաղադրեալն։

Պ. Բաղադրեալ կոչի անունն այն, որ յառաջոյ կցեալ ունի զաններշան մասնիկ ինչ, որ՝ անբաւ, անլոյս, առձեռն, և այլն։

Հ. Ո՞րն է ածանցեալն։

Պ. Ածանցեալն է այն որ ի վերջոյ ունի կցեալ զաններշան մասնիկ ինչ, որ՝ արարած, հրոյեղէն, դիմակ, և այլն։

Հ. Ի քանի՞ տեսակս բաժանի Թիւն անուանց։

Պ. Թիւն անուանց բաժանի յերկուս տեսակս, որ՝ յԵզական, և ի Յոգնական։

Հ. Ո՞րն է եզականն։

Պ. Եզականն է այն, որ ըստ ձայնին զմի իր միայն նշանա-

նակէ, զորօրինակ՝ մարդ, հաց, ժողովուրդ, և այլն։

Հ. Ո՞րն է յոգնականն։

Պ. Յոգնականն է այն, որ զօրութեամբ վերջաւորութեան զբազում իրս նշանակէ, որ՝ մարդիկ, հացք, ժողովուրդք, և այլն։

Հ. Ո՞րն է հոլովն անուանց և 'ի քանի՞ կերպս բաժանի։

Պ. Հոլովն անուանց է, որ ցուցանէ զփոփոխութիւնս թէ կազմութեան և թէ նշանակութեան մի և նոյն բառին, և բաժանի յինն կերպս, որք են՝ Ուղղական, Սեռական, Գործիական, Պարառական, Հայցական, Բացառական, Պատմական, Տրական, և Ներգոյական։

Հ. Ո՞րն է ուղղական հոլովն։

Պ. Բառն յՈւղղական հոլովն անդ նշանակի անփոփոխ և առանց յարաբերութեան առ այլս, այսինքն՝ որպէս ստեղծեալ կամ յօրինեալ է իրն, և իւրով անուամբն կոչեցեալ լինի, որ՝ մարդ, հաց, տուն, լեառն, քար, ծառ, և այլն։

Հ. Ո՞րն է սեռականն։

Պ. Բառն Սեռական հոլովեալ լինի յատկացուցիչ այլոյ բառի, զոր պահանջէ ունիլ առ իւր իբր ստացուած վերաբերեալ առ ինքն, վասնորոյ և լինի պատասխանի հարցմանս որո՞յ է, որ՝ տունս այս որո՞յ է = կայսեր, այլ, մարդոյ, Տրդատայ, Տիգրանայ, Աբրահամու, և այլն։

Հ. Ո՞րն է գործիականն։

Պ. Բառն Գործիական հոլովեալ իմացեալ լինի իբր գործիք կամ միջնորդ գործողութեան կամ կերե-

լութեց, որ՝ հարկանել ձեռամբ, գաւազանաւ.— գնալ ոտիւք, նաւու, կառօք.— պրծիլ սիրով, հը-րով, եւն.

Հ. Օ՛ր ինչ է պարառականն.

Պ. Ըստ Պարառականին հոլովեալ՝ վարի 'ի խօսակ-ցութեան իբր առարկայ շուրջ զորով, կամ յորոյ վերայ կատարի գործողութիւն կամ կրելութիւն ինչ, որ՝ կուտել հող զքաղաքաւ.— Թշնամիք պատեցան զարքայիւ.— յածեր զաչս զբազմականօք, եւն.

Հ. Օ՛ր ինչ է հայցականն.

Պ. Ըստ Հայցականին հոլովեալ նշանակէ զեզրն, յորոյ վերայ յանգին ներգործական գործողութիւնք, որ՝ պատառել զթուղթ, զհանդերձս.— հարկանել զծառայն.— գրել զնամակ, եւն.

Հ. Օ՛ր ինչ է բացառական հոլովն.

Պ. Ըստ Բացառականին հոլովեալ՝ ցուցանէ զեզրն, յորմէ ելանէ կամ սկսանի գործողութիւն ինչ, կամ կրելութիւն, որ՝ հանել 'ի բանտէ, 'ի ջրհորոյ.— արտաքսել 'ի վարժարանէ.— կապիլ 'ի զինուո-րաց.— յառնել յանկողնոյ. եւն.

Հ. Օ՛ր ինչ է պատմականն.

Պ. Ըստ Պատմականին հոլովեալ՝ դնի իբր առարկայ, յոյր սակս կամ յորոյ վերայ լինի կրելութիւն ինչ կամ գործողութիւն. մանաւանդ այնպիսիք, զորս միայն իմացական էակք կարեն գործել ըստ ու-րում մտաւորք, որ՝ ճառել զքերականութենէ.— խօ-սիլ զարքայէ.— գուշակել զՔէ.— գոհանալ զԱյ.— տրտնջել զընկերէն.— կախիլ զփայտէ. եւն.

Հ. Օ՛ր ինչ է տրական հոլովն.

Պ. Ըստ Տրականին հոլովեալ, նշանակէ զեզրն, առ որ

գիւղէ, կամ ուր եղերի գործողութիւն ինչ կամ կրելութիւն, որ՝ տալ քեզ. — բաշխել զօրաց. — ցուցանել ինձ. — ածիլ ՚ի դաշտ. — արկանիլ ՚ի բանտ. Եւն։ Նոյս հոլով կոչնականի ձեւանայ առ մեզ՝ որ՝ Անշե-նահոլով, եւ Աներջահոլով։

Հ. Զի՞նչ է ներգոյականն։

Պ. Բառն Ներգոյական հոլովեալ՝ ցուցանէ զտեղին կամ զժամանակն, յորս կատարի գործողութիւն կամ կրելութիւն ինչ, որ՝ գնել յարկեղ. — տնկել յայգւոջ. — պահել ՚ի սրտի. — վաստակիլ ՚ի տունքեան. — փախչիլ ՚ի գիշերի. Եւն։

Հ. Ի քանի՞ տեսակս բաժանին անուանք նկատմամբ այսպիսի փոփոխութեան։

Պ. Բովանդակ անուանք լեզուիս Հայոց նկատմամբ այսպիսի փոփոխութեան մի եւ նոյն բառին՝ բաժանին յերկուս տեսակս, որ կոչին՝ Կանոնաւոր, եւ Պակասաւոր։

Հ. Զի՞նչ է կանոնաւորն եւ զի՞նչ պակասաւորն։

Պ. Կանոնաւոր ասին այն անուանք, որք կարեն ըստ այսմ իմն կերպի փոփոխիլ, թէ՛ յեզականն, եւ թէ՝ ՚ի յոգնականն։ Իսկ Պակասաւոր կոչին այնք, որք պակասին ՚ի փոփոխիլն անդ, կամ ՚ի թիւն եւ կամ ՚ի հոլովն։

Հ. Ի քանի՞ կարգս որոշին պակասաւոր անուանք։

Պ. Ի չորս։

Յառաջին կարգի են այնպիսի անուանք, որք միայն եզական թուով հոլովին, որպիսի են՝ յատուկ բառք եւ անյոգնակի անուանք։

Յերկրորդ կարգի են անուանք, որք միայն յոգնական թուով հոլովին, որպիսի են անեզական բառք։

Երրորդ կարգի ընկնին այն բառք, որ միայն յառաջոյ կողմանէ կարեն փոփոխիլ, և կոչին Նախդրէհոլովելի, որպիսի են՝ մանաւանդ բազումք յածական անուանց։

՚Ի չորրորդ կարգի են սակաւ բառք որք Թէպէտ կարեն փոփոխիլ յառաջոյ և ՚ի վերջոյ, սակայն չունին զասացեալ ձևն փոփոխմանց, որպիսի են բառքս՝ երբեմն, մինչև, ընդ, եւն։

Նախդրադասաց։ Ընդունին հոլովին՝ կամ 1 մնալով անփոփոխ և յաւելլով ՚ի վերայ իւրեանց ՚ի վերջաւոր տառս ինչ, որ՝ արքայ, արքայի, արքայէ, եւն։ կամ 2 կորուսանելով զվերջին ձայնաւոր տառն կամ զվանկն, որ՝ երկին, երկնի, հրեայ, հրէի, եւն։ և կամ՝ 3 փոխարկելով զվերջին ձայնաւորն յայլ ձայնաւոր, որ՝ տէգ, տեգի, Թև, Թևոյ, եւն։

Դ. Օ. Խառն փոփոխին անուանք յառաջոյ կողմանէ ՚ի հոլովելն անդ։

Ե. ՚Ի Ուղղականն հոլովն՝ պահելով անփոփոխ զվերջաւորութիւն գործիականին՝ յաւելուն յինքեանս զնախդիրդ՝ Օ։

՚Ի Հայցականն հոլովն՝ յաւելուն ՚ի վերայ իւրեանց զնոյն նախդիրն՝ Օ՝ անփոփոխ ունելով զուղղական հոլովն, բայց միայն զվերջին՝ Ք՝ տառն յոգնակի ուղղականին միշտ փոխեն ՚ի Ս, որպէս ՚ի հայցական, նմանապէս և ՚ի սկզբնահոլով տրական և ՚ի ներգոյական հոլովս։

՚Ի Բացառականն՝ առնուն յինքեանս զմի ՚ի հոլովատուիցդ՝ ՚Ի, Յ, Ը.Ս.՚Ի։

՚Ի Գործիականն հոլովն՝ անփոփոխ պահեալ զը-

վերջաւորուն բացառականին՝ միշտ յաւելուն յառաջոյ զհոլովատառն՝ Օ.

Դ. Սնչէնահոլով փոխանին՝ յաւելուն յինքեանս զմի 'ի նախդրացս՝ Յ, Դ, Ց, Ը.Ո., Ը.Ն.Գ.

Ե. Ներգոյական հոլովն առնուն 'ի վերայ իւրեանց զմի 'ի հոլովատառից՝ Դ, Յ.

Ծանօթութիւն ։ 'ի Սերջահոլով տրականն միշտ նոյն են անուանք ընդ սեռականին, թէպէտ և ոչ ամենայն ուրեք։ Է 'ի հոլովատառից անտի մին յարի միշտ 'ի բառս ձայնաւոր տառիւք ըսկսեալս, որ է՝ Յ։ Երկուք միշտ դնին 'ի վերայ բառից բաղաձայն տառիւք սկսելոց, որք են Դ, Ը.Ո., Դ։ Բայց մնացեալք, որք են՝ Օ, Ց, Ը.Ո., Ը.Ն.Գ., կցին անխտիր յոր և իցէ բառ։

Հ. Քանի՞ են հոլովադասութիւնք անուանց։

Պ. Հոլովադասութիւնք անուանց են հինգ, դասաւորեալք յայլ և այլ պատկերս 'ի սակս զանազան վերջաւորութեանց Սեռականի և Գործիականի հոլովոցն։

Ա.

Պատկեր Հոլովադասութեան

	Եզականք.		Յոգնականք.
Ո.	արքայ.	— . — . — .	արքայք.
Ս.	արքայի.	— . — . — .	արքայից.
Գ.	արքայիւ.	— . — . .	արքայիւք.
Պր.	զարքայիւ.	— . — . — .	զարքայիւք.
Հ.	զարքայ.	— . — . — .	զարքայս.
Բ.	յարքայէ.	— . — . — .	յարքայից.

Պտ.	զարքայէ.	—	.	—	.	— .	զարքայէց.
Տ. {	ցարքայ.	—	.	—	.	— .	ցարքայս.
	արքային.	—	.	—	.	— .	արքայէց.
Ն.	յարքային.	—	.	—	.	— .	յարքայս.

Ըստ այսմ պատկերի հոլովին բազում անուանք լեզուիս մերոյ, որ՝ Ախտ. ատեան, ենի. էջմիածին, ծնի. ժլատ. գերագոյն, ունի. քարաշէն շէնի. քառասուն, սնի. հաճոյք, կեց. եւ այլ բազումք.

Ը.

Պատկեր Հոլովադրութեան.

	Եզական.						Յոգնական.
Ու.	բաժակ.	—	.	—	.	— .	բաժակք.
Ս.	բաժակի.	—	.	—	.	— .	բաժակաց.
Գր.	բաժակաւ.	—	.	—	.	— .	բաժակօք.
Պր.	զբաժակաւ.	—	.	—	.	— .	զբաժակօք.
Հ.	զբաժակ.	—	.	—	.	— .	զբաժակս.
Բ.	ի բաժակէ.	—	.	—	.	— .	ի բաժակաց.
Պտ.	զբաժակէ.	—	.	—	.	— .	զբաժակաց.
Տ. {	ի բաժակ.	—	.	—	.	— .	ի բաժակս.
	բաժակի.	—	.	—	.	— .	բաժակաց.
Ն.	ի բաժակի.	—	.	—	.	— .	ի բաժակս.

Ըստ այսմ պատկերի հոլովին բազում անուանք լեզուիս, որ՝ Ագարակ. մրրիկ, րկի. անմիտ, մտի. խորագէտ, գիտի. տասնեակ, եկի. բաղձանք, նից. եւն.

Գ.

Պատկեր Հոլովադրութեան։

	Եզական.		Յոգնական.
Ու.	գող.	— . — . — .	գողք.
Ս.	գողոյ.	— . — . — .	գողոց.
Գ.	գողով.	— . — . — .	գողովք.
Պր.	զգողով.	— . — . — .	զգողովք.
Հ.	զգող.	— . — . — .	զգողս.
Բ.	'ի գողոյ.	— . — . — .	'ի գողոց.
Պտ.	զգողոյ.	— . — . — .	զգողոց.
Տ.	առ գող.	— . — . — .	առ գողս.
	գողոյ։	— . — . — .	գողոց.
Ն.	'ի գող.	— . — . — .	'ի գողս։

Այսպէս հոլովին բազում անուանք լեզուիս, որ- Աթոռ. ուղեղ, ղղոյ. որդի, դւոյ, դւոց, դւովք. սուրբ, սրբոյ. գիտուն, տնոյ. իւրաքանչիւր. կոչունք, չնոց. Եւն։

Դ.

Պատկեր Հոլովադրութեան։

	Եզական.		Յոգնական.
Ու.	դրացի.	— . — . — .	դրացիք.
Ս.	դրացւոյ.	— . — . — .	դրացեաց.
Գ.	դրացեաւ.	— . — . — .	դրացեօք.
Պր.	զդրացեաւ.	— . — . — .	զդրացեօք.

Հ.	զդրացի·	—	·	—	·	—	· զդրացիս·
Բ.	՚ի դրացւոյ·	—	·	—	·	—	· ՚ի դրացեաց·
Պտ.	զդրացւոյ·	—	·	—	·	—	· զդրացեաց·
Տ.	առ դրացի·	—	·	—	·	—	· առ դրացիս·
	դրացւոյ·	—	·	—	·	—	· դրացեաց·
Ն.	՚ի դրացի·	—	·	—	·	—	· ՚ի դրացիս։

Նոյնպէս հոլովին գրեթէ ամ բազմավանկ անուանք եզերեալք ՚ի ձայնաւորաւ, որ՝ Ա.զանի. վայրենի. բագրատունի նախնիք. հայրենիք. եւն։

Նշան. Իսկ բառք, որք եզերին՝ Ի՝ ձայնաւորաւ, այլ՝ են միավանկ, հոլովին ըստ Գ պատկերի, որ՝ գի, դիոյ. ձի, ձիոյ, ձիոց. եւն։

Ե

Պատկեր Հոլովատարութեան։

	Եզական.						Յոգնական.
Ո.	եղէգն·	—	·	—	·	—	· եղեգունք·
Ս.	եղեգան·	—	·	—	·	—	· եղեգանց·
Գ.	եղեգամբ·	—	·	—	·	—	· եղեգամբք·
Պր.	զեղեգամբ·	—	·	—	·	—	· զեղեգամբք·
Հ.	զեղէգն·	—	·	—	·	—	· զեղեգունս·
Բ.	յեղեգանէ·	—	·	—	·	—	· յեղեգանց·
Պտ.	զեղեգանէ·	—	·	—	·	—	· զեղեգանց·
Տ.	ցեղէգն·	—	·	—	·	—	· ցեղեգունս·
	եղեգան·	—	·	—	·	—	· եղեգանց·
Ն.	յեղեգան·	—	·	—	·	—	· յեղեգունս։

Ըստ օրինակիս ըստ այսմիկ հոլովին բազում անուանք լեզուիս, որ՝ Ա.կն. շուրթն, շրթան. տուն, տան.

9885-5ՏX 2629

Ծնունդ, ննդեան, նունդք, ննդոց. անձն, ձին, ձինք.
լեառն, լերին. տէր տեառն, տերամբ, տեարք, տեարց,
կամ տերանց. այր, առն. կին, կնոջ, կանամբ, կանայք.
երեց, երիցու, յերիցունք. արդիւնք, դէանց. եւն.

Զ.

Պատկեր Հոլովմանութեան

	Եզակի.	Յոգնակիք.
Ո.	գրաստ.	գրաստք.
Ս.	գրաստու.	գրաստուց.
Գր.	գրաստու.	գրաստուք.
Պ.	զգրաստու.	զգրաստուք.
Հ.	զգրաստ.	զգրաստս.
Բր.	՚ի գրաստէ.	՚ի գրաստուց.
Պտ.	զգրաստէ.	զգրաստուց.
Տ.	առ գրաստ.	առ գրաստս.
	գրաստու.	գրաստուց.
Ն.	՚ի գրաստու.	՚ի գրաստս:

Ըստ այսմ պատկերի հոլովին ոչ սակաւք յանուանց, զի՝ Զգեստ. ագուաւ. վարձ. ցուլ, ցլու. բեւր. ծանր, նու, նրէ, նուանք, նուոց, նուք: յոգնան. ամենեքեան կամ նեքին, նեցունց, նեքումբք. վարք. եւն:

Ժ.

Պատկեր Հոլովառութեանց

	Եզական.	Յոգնական.
Ո.	եղջեւր. — . — .	եղջեւրք, — երք.
Ս.	եղջեր. — . — .	եղջերց, — երաց.
Գր.	եղջերբ. կամ երաւ. —	եղջերբք, — երօք.
Պր.	զեղջերբ. — երաւ. —	զեղջերբք, — երօք.
Հ.	զեղջեւր. — . — .	զեղջեւրս, — երս.
Բ.	յեղջերէ. — . — .	յեղջերց, — երաց.
Պտ.	զեղջերէ. — . — .	զեղջերց — երաց.
Տ.	ցեղջեւր. — . — .	ցեղջեւրս,— երս.
	եղջեր. — . — .	եղջերց, — երաց.
Ն.	յեղջեր. — . — .	յեղջեւրս — երս:

Ըստ այսմ օրինակի հոլովին անուանք ոչ բազումք, որպ՝ Աղդր, դեր. աղբիւր. կայսր. համր. անգղ, գեղջ գեղջաւ, գեղջք, գեղջաց. քոյր, քեռ, քերբ, քորք, քերց քերբք. Եւն:

Ի.

Պատկեր Հոլովառութեանց

	Եզական.	Յոգնական.
Ո.	հայր. — . — . — .	հարք.
Ս.	հօր. — . — . — .	հարց, կամ աց

Գ. հարբ։ — . — . — . հարբք.
Պ. զհարբ. — . — . — . զհարբս.
Հ. զհայր. — . — . — . զհարս.
Բ. ՚ի հօրէ. — . — . — . ՚ի հարց, — անց.
Պա. զհօրէ. — . — . — . զհարց, — անց.
Տ. { առ հայր. — . — . — . առ հարս.
  հօր. — . — . — . հարց, — անց.
Ն. ՚ի հօր. — . — . — . ՚ի հարս.

Նոյնպէս հոլովին և բարդեալքն սորին, և այլ սակաւ անուանք, որք՝ նախահայր. մայր. եղբայր. օր, աւուր, աւուրք, աւուրց, աւուրբք, եւն։

Թ.

Պարզեր Հոլովաւորութեանց

Եզական.

Ո. Տիգրան.
Ս. Տիգրանայ.
Գ. Տիգրանաւ.
Պր. զՏիգրանաւ.
Հ. զՏիգրան.
Բ. ՚ի Տիգրանայ.
Պ. զՏիգրանայ.
Տ. { առ Տիգրան.
  Տիգրանայ.
Ն. ՚ի Տիգրան.

Ըստ այսմ օրինակի հոլովին բազում յատուկ անուանք լեզուիս, որք՝ Բէլ, Բելայ. Կղեմէս, ղեմայ.

Ըմթամադրինք, նէայ, նէա. Տիքերլիօ, ըէայ. Կիւըիկէ, կէայ. եւն.

*Բանականան մասնական անուանք ինչ ունին զա-ւանձին փոփոխութիւնս ՚ի հոլովին անդ, որք են.

	Ուղղական.							Ուղղական.
Ո.	իմն.	—	.	—	.	—	.	ոք.
Ս.	— .	—	.	—	.	—	.	ուրուք.
Հ.	զիմն.	—	.	—	.	—	.	զոք.
Բ.	յիմեմնէ.	—	.	—	.	—	.	յումեքէ.
Պ.	զիմեմնէ.	—	.	—	.	—	.	զումեքէ.
Տ.	ցիմն, կմ՟ ցիմն.			—	.	—	.	առ ոք, — ցոք.
	— .	—	.	—	.	—	.	ումեք.
Ն.	— .	—	.	—	.	—	.	յումեք։

	Ուղղական.							Յոգնական.
Ո.	Ոմն.	—	.	—	.	—		ոմանք.
Ս.	ուրուեմն.	—	.	—	.	—	.	ոմանց.
Գ.	ոմամբ.	—	.	—	.	—	.	ոմամբք.
Պ.	զոմամբ.	—	.	—	.	—	.	զոմամբք.
Հ.	զոմն.	—	.	—	.	—	.	զոմանս.
Բ.	յումեմնէ.	—	.	—	.	—	.	յոմանց.
Պ.	զումեմնէ.	—	.	—	.	—	.	զոմանց.
Տ.	ցոմն.	—	.	—	.	—	.	ցոմանս.
	ումեմն.	—	.	—	.	—	.	ոմանց.
Ն.	յումեմն.	—	.	—	.	—	.	յոմանս.

Անստուգական		Անստուգանք.
		(Բանականական Հարցական անուն.)
Ու.	Ինչ. — . — .	Ի՞նչ, կամ զի՞նչ.
Ս.	Իրիք. — . — .	Է՞ր, — Ե՞ր.
Տր.	Իւիք. — . — .	Ի՞ւ.
Հ.	Զիւիք. — . — .	Զի՞ւ.
Հ.	Զիք. — . — .	Զի՞նչ.
Բ.	Յիմեքէ. — . — .	Առ ի՞մէ.
Գ.	Զիմեքէ. — . — .	Զմէ՞.
Տ.	— . — . — .	Առ ի՞նչ.
	Իմիք. — . — .	Ի՞մ, — Հի՞մ.
Ն.	Յիմիք. — . — .	Յի՞նչ.

1. ԱՆՈՒՆ

Անուանք զանազանին՝ որոշելով յայլ և այլ դաս ՚ի պատճառս այլ և այլ որպիսութեանց իւրեանց որք կոչին՝

Պարագայք Անուանց.

և են ԵՕԹՆ.

1 ՈՐԱԿ

բաժանի յերիս դասս,

ա) Գոյական.

բաժանի,

Նախ՝ յերկուս դասս՝
- Նիւթական, և
- Արքական.

Երկրորդ՝ ՚ի չորս տեսակս՝
- Յատուկ,
- Ընդհանուր,
- Հաւաքական, և
- Համաձայն.

բ) Ածական.

բաժանի, յերիս դասս՝
- Պարզ, որ բաժանի յերկուս տեսակս՝
  - Գործական, և
  - Բաղդատական.
- Բարդ, և
- Յարաբարդ.

գ) Բանականական.

բաժանի ՚ի հինգ տեսակս՝
- Մասնական,
- Հարցական,
- Վերբերական,
- Հանրական, և
- Թուական, որ նոյնպէս բաժանի ՚ի հինգ տեսակս՝
  - Բացորձակ,
  - Դասական,
  - Օտարական,
  - Բաշխողական, և
  - Կրկնական.

2. ՍԵՌ

բաժանի ՚ի չորս տեսակս՝
- Արական,
- Իգական,
- Հասարակ, և
- Չէզոք.

3. ՁԵՒ

բաժանի յերիս դասս՝
- Պարզ,
- Բարդ, և
- Յարաբարդ.

4. ՏԵՍԱԿ

բաժանի յերիս դասս՝
- Նախատիպ,
- Բաղադրեալ, և
- Ածանցեալ.

5. ԹԻՒ

բաժանի յերկուս՝
- Եզական, և
- Յոգնական.

6. ՀՈԼՈՎ

բաժանի յինն կերպ փոփոխութիւնս՝
1. Ուղղական,
2. Սեռական,
3. Գործիական,
4. Պարառական,
5. Հայցական,
6. Բացառական,
7. Պատմական,
8. Տրական, և
9. Ներգոյական.

Նկատմամբ այսպիսի փոփոխութեանց բովանդակ անուանք լեզուիս մերոյ բաժանին յերկուս՝
- Կանոնաւոր, և
- Պակասաւոր.

Կանոնաւորն բաժանի ՚ի չորս կարգս՝
- Առաջին կարգ,
- Երկրորդ կարգ,
- Երրորդ կարգ, և
- Չորրորդ կարգ.

7. ՀՈԼՈՎԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ

բաժանի յինն պատկերս՝

[illegible]

Սեռական. Եզ.	Սեռական. Յոգ.	Գործիական. Եզ.	Գործիական. Յոգ.	Բացառական. Եզ.	Բացառական. Յոգ.	
ի.	ից.	իւ.	իւք.	է.	ից.	ա. Արքայ, ի, իւ, է. ից, իւք, ից, եա.
ի.	աց.	աւ.	օք.	է.	աց.	— բ. Բաժակ, ի, աւ, է. աց, օք, աց, —
ոյ.	ոց.	ով.	ովք.	ոյ.	ոց.	— գ. Գող, ոյ, ով, ոյ. ոց, ովք, ոց, —
ւոյ.	եաց.	եաւ.	եօք.	ւոյ.	եաց.	— դ. Գործի, ցւոյ, ցեաւ, եաց, եօք, —
ան.	անց.	ամբ.	ամբք.	է.	անց.	— ե. Աղեղն, ղեղան, անց, ամբք, —
ու.	ուց.	ու.	ուք.	է.	ուց.	— զ. Գրաստ, ու, ու, է. ուց, ուք, —
եր.	երց.	երբ.	երբք.	երէ.	երց.	— է. Եղջիւր, ջեր, երբ, երէ. երց, երբք, —
օր.	արց.	արբ.	արբք.	րէ.	արց.	— ը. Հայր, հօր, հարբ, հօրէ. հարց, հարբք, —
այ.	—	աւ.	—	այ.	—	— թ. Տիգրան, այ, աւ, —

Հարկաւոր է եւ գիտել, թէ՝ անուանք հոլովին՝ զվերջին ձայնաւոր տառս կամ զվանկս իւրեանց 1. պահելով, կամ 2. կորուսանելով, և կամ 3. փոփոխելով.

ԳԼ. Գ.

Յաղագս Դերանուան.

Հ. Զի՞նչ է դերանունն և ՚ի քանի՞ տեսակս բաժանի։

Պ. ԴԵՐԱՆՈՒՆՆ է մասն բանի, որ ՚ի գործածի փոխանակ գոյական անուան, կամ ցուցանէ զստացուած ինչ գոյականաց, և բաժանի ՚ի հինգ տեսակս, որք են, Էական, Ցուցական, Ստացական, Յարաբերող, և Դիմորոշող։

Հ. Զի՞նչ է էական դերանունն։

Պ. Էականք կոչին այս բառք՝ Ես, Դու, Ինքն, Իւր, Իրերաց, Միմեանց, վասն զի վարին փոխանակ գոյական անուանց և անձանց։

Հ. Զի՞նչ է ցուցական դերանունն։

Պ. Ցուցականք ասին այս ինն բառք՝ Սա, Դա, Նա, Այս, Այդ, Այն, Սոյն, Դոյն, Նոյն զի ցուցանեն զանձն կամ զիր ինչ, որ մօտ է խօսողաց կամ լսողաց։

Հ. Զի՞նչ է դերանունն ստացական։

Պ. Ստացականք են այս բառք՝ Իմ, Քո, Մեր, Ձեր, Իւր, Քոյին, Իմոյին, Մերոյին, Ձերոյին, Իւրոյին, Իմային, Մերային, Ձերային, Իւրային, Իւրեանցային, Սորայ, Դորայ, Նորայ, Սոցայ, Դոցայ, Նոցայ, քանզի յայտ առնեն զստացուած ինչ գոյականաց։

Հ. Զի՞նչ է դերանունն յարաբերող։

Պ. Յարաբերող դերանուն ասին այս երկու բառք՝ Ո, և Որ. վասն զի դնին սոքա ՚ի խօսս փոխանակ

բառն այլոց խօսակցութեանց, որ՝ Օրհնեցից զՏէր որ իմաստուն արար զիս։

Հ. Զի՞նչ է դիմորոշութիւն։

Պ. Դիմորոշութիւն կոչին այս երեքին տառք, Ա, Դ, Ն, որք որոշեն զդէմս անուան կամ զանձինս, և են արմատ դիմաւոր դերանուանց։

Հ. Քանի՞ են պարագայք դերանուանց։

Պ. Պարագայք դերանուանց են վեց այսքին՝ Որակ, Տեսակ, Թիւ, Դէմք, Հոլով, և Հոլովադասութիւն։

Հ. Զիա՞րդ բաժանի որակն դերանուանց։

Պ. Որակն դերանուանց բաժանի յերկուս, ի Գոյական, և յԱծական։

Հ. Զի՞նչ են գոյական և ածական դերանունք։

Պ. Գոյական դերանունք են, որք վարին փոխանակ անուանց և իրաց և են այսքին, Ես, Դու, Ինքն, Իրերաց, և Միմեանց, Իւր, Սա, Դա, Նա, Որ։ Իսկ Ածական են այսք, որք վարին յարելով ի գոյականս, և են միայնեալ վեց ցուցականք և հինգ ստացականք։

Հ. Ի քանի՞ս բաժանի տեսակն դերանուանց։

Պ. Տեսակն դերանուանց բաժանի յերկուս, յԱծանցեալ և ի Նախատիպ։

Հ. Զի՞նչ են ածանցեալ և նախատիպ դերանունք։

Պ. Ածանցեալ են, որ ի վերջոյ կցեալ ունին զանձնական մասնիկս. ոյին կամ ոյն, որ՝ իմոյին, մերոյին, Եւն։ Իսկ Նախատիպ են, որ չունին զասացեալ մասնիկսդ, որ՝ ես, դու, իւր, մեր, Եւն։

Հ. Քանի՞ են Թիւք դերանուանց։

Պ. Թիւք են երկու, Եզական և Յոգնական։

Մ Ի Տ Ա Ս Ա Ն

Պատկերք հոլովադրութեան դերանուանց.

Հոլով	Ա.		Բ.		Գ.		Դ.		Ե.		Զ.	
	Եզակի.	Յոգնակի.	Եզ.	Յոգ.	Եզ.	Յոգ.	Եզ.	Յոգ.	Եզ.	Յոգ.	Եզ.	Յոգ.
Ու.	Ես. —	մեք. —	Դու. — —	դուք.	Ինքն. — —	ինքեանք.	իւր. — —	իւրեանք.	Սա. — —	սոքա.	Այս. — —	այսք, — սոքին.
Ս.	իմ. —	մեր. —	քո. — — —	ձեր.	ինքեան, — —	ինքեանց.	իւրեան. —	իւրեանց.	սորա. — —	սոցա.	այսր, կամ՝ սորին.	այսց, — սոցին.
Գ.	ինեւ. —	մեօք. —	քեւ. — — —	ձեօք.	ինքեամբ. —	ինքեամբք.	իւրեամբ. կամ՝ եւս, եւ.	իւրեամբք.	սովաւ. —	սոքօք.	այսու, — սովին.	այսոքիւք, — սոքիմբք.
Պ.	զինեւ. —	զմեօք. —	զքեւ. — —	զձեօք.	զինքեամբ. —	զինքեամբք.	զիւրեամբ, եւս, եւ.	զիւրեամբք.	զսովաւ. —	զսոքօք.	զայսու, — սովին.	զսոքօք, — սոքիմբք.
Հ.	զիս. —	զմեզ. —	զքեզ. — —	զձեզ.	զինքն. — —	զինքեանս.	զիւր. — —	զիւրեանս.	զսա. — —	զսոսա.	զայս. — —	զայսոսիկ.
Բ.	յինէն. —	'ի մէնջ. —	'ի քէն. — —	'ի ձէնջ.	յինքենէ. —	յինքեանց.	յիւրմէ. —	յիւրեանց.	'ի սմանէ. —	'ի սոցանէ.	յայսմանէ, — մ. —	յայսցանէ, — ցանէ.
Պ.	զինէն. —	զմէնջ. —	զքէն. — —	զձէնջ.	զինքենէ. —	զինքեանց.	զիւրմէ. —	զիւրեանց.	զսմանէ. —	զսոցանէ.	զայսմանէ, — մ. —	զայսցանէ, — ցանէ.
Տ.	— իս. —	— մեզ. —	ցքեզ. — —	ցձեզ.	— ինքն. —	— ինքեանս.	— իւր. —	— իւրեանս.	— սա. —	— սոսա.	— այս. — —	— այսոսիկ.
	ինձ. —	մեզ. —	քեզ. — —	ձեզ.	ինքեան. —	ինքեանց.	իւրեան. —	իւրեանց.	սմա. — —	սոցա.	այսմ, — այսմիկ.	այսց, — սոցին.
Ն.	յիս. —	'ի մեզ. —	'ի քեզ. — —	'ի ձեզ.	յինքեան. —	յինքեանս	յիւրեան. —	յիւրեանս	'ի սմա. —	'ի սոսա	յայսմ, — մի. —	յայսոսիկ.

Հոլով	Է.		Ը.		Թ.		Ժ.		ԺԱ.	
	Եզ.	Յոգ.	Եզ.	Յոգ.	Եզ.	Յոգ.	Եզ.	Յոգ.	Յոգ.	Յոգ.
Ու.	Սոյն. — —	սոքին, — սոքեան.	Իմ. — —	իմք.	Քոյին. — —	քոյինք.	Ո. Ով. — —	ոյք. ովք.	— . — . —	— . — . —
Ս.	սորին, — [illegible]	ցին, — ցունց, — ցանց.	իմոյ. — —	իմոց.	քոյոյ. — —	քոյոց.	ոյր. որոյ. —	ոյց. որոց.	Իրերաց.	Միմեանց.
Գ.	սովին, — [illegible]	[illegible]	իմով. — —	իմովք.	քոյով. — —	քոյովք.	— որով. —	— որովք.	իրերօք.	միմեամբք.
Պ.	[illegible], — [illegible]	[illegible]	զիմով. — —	զիմովք.	զքոյով. — —	զքոյովք.	— զորով. —	— զորովք.	զիրերօք.	զմիմեամբք.
Հ.	զսոյն. — —	զսոսին, — սին.	զիմ. — —	զիմս.	զքոյին. — —	զքոյինս.	զո. զով. — —	զոյս. զորս.	զիրերաս.	զմիմեանս.
Բ.	'ի սմանէ. — —	'ի սոցունց. —	յիմոյ, — մէ. —	յիմոց.	'ի քոյոյ. — —	'ի քոյոց.	յումմէ. յորմէ.	յոյց. յորոց.	յիրերաց.	'ի միմեանց.
Պ.	զսմանէ. — —	զսոցունց. — —	զիմոյ, — մէ. —	զիմոց.	զքոյոյ. — —	զքոյոց.	զումմէ. զորմէ.	զոյց. զորոց.	զիրերաց.	զմիմեանց.
Տ.	— սոյն. —	— սոսին.	— իմ. — —	— իմս.	— քոյին. —	— քոյինս.	— ո. — ով. —	— — որս.	ցիրերաս.	— միմեանս
	սմին. — —	ցին, — ցունց, — ցանց.	իմում. — —	իմոց.	քոյում. — —	քոյոց.	ում. որում. —	ոյց. որոց.	իրերաց.	միմեանց.
Ն.	'ի սմին. — —	'ի սոսին	յիմում. — —	յիմս	'ի քոյում. —	'ի քոյինս.	— յորում. —	— յորս.	յիրերաս.	'ի միմեանս.

Ծանօթութիւն.

Իսկ Ե. պատկերի հոլովին դերանունք՝ Դա, Նա.

Իսկ Զ. պատկերի հոլովին՝ Այդ Այն.

Իսկ Է. պատկերի՝ Դոյն, Նոյն.

Իսկ Ը. պատկերի՝ Մեր, Ձեր, Սորա, Սոցա, Ինքեան, այնոց, եւն.

Իսկ ստացականն՝ Քո, հոլովի այսպէս՝ Ու. քո.— Ս. քոյ— Գ. քով.— Բ. 'ի քումմէ.— եւն. Ու. քոյք.— Ս. քոց.— Գ. քովք.— եւն. Եւ դերանունք՝ որքն՝ եղեալք բաց 'ի բառէս՝ տոյն, միայն նախդրիւ հոլովեալ վարին 'ի խօսս

2.
ԴԵՐԲԱՆՈՒԻՆ.

Դերանուանք բաժանին ՚ի հինգ դասս՝

1. Անձնական.	2. Ցուցական.	3. Ստացական.	4. Յարաբերող.	5. Դիմորոշող.

Քննելով զգործածութիւն և զկարգութիւն այսոցիկ դերանուանց կարեմք մատնել յայնս զայլ և այլ որպիսութիւնս, որք կոչին՝ Պարագայք Դերանուանց, և են ՎԵՑ՝

1. ՈՐԱԿ. որով բաժանին դերանուանք,	2. ՏԵՍԱԿ. որով բաժանին դերանուանք.	3. ԹԻՒ.	4. ԴԻՄՔ. որ բաժանի յերիս կարգս.	5. ՀՈԼՈՎ.	6. ՀՈԼՈՎԱԴԱՍՈՒԹԻՒՆ. ըստ որոյ դերանուանք դասաւորին ՚ի մետասան պատկերս,
Գոյական, և	Նախադասական, և	Օ բաժանմանէ այսր պարագայի տես յաղիւսակն անուանց։	Առաջին դէմ, որ՝ խօսողն,	Բաժանին, որպէս և հոլովին Անուանք։	1. Ես,
Ածական։	Ածանցեալ.		Երկրորդ դէմ, որ՝ լսողն, և		2 Դու,
			Երրորդ դէմ, որ՝ այն որոյ վասն լինի խօսակցութիւն.		3. Ինքն,
					4. Իւր,
					5. Սա,
					6. Այս,
					7. Սոյն,
					8. Իմ,
					9. Քոյին,
					10. Ո, և Որ, և
					11. Իրերաց. — Միմեանց։

Հ. Ո՞րինչ են եզակական, և յոգնական դերանուանքն։

Պ. Եզակական կոչին այն դերանուանք, որք ցուցանեն զմի անձն կամ զստացուած իրի, որպէս՝ ես, դու, իմ, եւն։ Իսկ Յոգնական են այնք, որք նշանակեն զբազում անձինս, կամ զստացուածս իրաց. որպէս՝ մեք, դուք, մերք, իմք, եւն։

Հ. Ի քանի՞ս բաժանին դէմք դերանուանց։

Պ. Դէմք որոշին յերիս կարգս, որք են Առաջին դէմ, Երկրորդ դէմ, և Երրորդ դէմ։

Հ. Ո՞րինչ է առաջին դէմն։

Պ. Առաջին դէմն է այն, որ դնի փոխանակ խօսողին, որպէս՝ ես, իմ, մեք։

Հ. Ո՞րինչ է երկրորդ դէմն։

Պ. Երկրորդ դէմն է, որ ցուցանէ զլսողն, որպէս՝ դու, քո, դուք, եւն։

Հ. Ո՞րինչ է երրորդ դէմն։

Պ. Երրորդ դէմն է այն, որ վարի փոխանակ պատմեալ անձին, որպէս՝ նա, ինքն, իւր, եւն։

Հ. Ի քանի՞ս բաժանի հոլովն դերանուանց։

Պ. Հոլովք դերանուանց ըստ օրինակի անուանց լինին երկու կերպիւ, յեզականն և ի յոգնականն։

Հ. Քանի՞ են հոլովադասութիւնք դերանուանց։

Պ. Հոլովադասութիւնք դերանուանց ի պատճառս այլ և այլ վերջաւորութեանց սեռականին և գործիականին դասաւորին ի Մետասան պարբերս, որպէս տեսանի յառաջիկայ աղիւսակին։

ԳԼ. Դ.

յաղագս Բային։

Հ. Օ՞ր ինչ է բայն։

Պ. ԲԱՅՆ, է այնպիսի բառ, որ յայտ առնէ ներգործելն կամ կրելն կենդանեաց եւ իրաց, զ՟օ՝ ուտել, ըմպել, աշխատիլ, խօսիլ. այրիլ, շարժիլ, եւն։

Հ. Քանի՞ են պարագայք բային։

Պ. Պարագայք բային են ինն սոքին, Սեռ, Ձեւ, Տեսակ, Թիւ, Դէմք, Ժամանակ, Եղանակ, Լծորդութիւն, եւ Խոնարհմունք։

Հ. Ի քանի՞ տեսակս բաժանի սեռն բային։

Պ. Սեռն բային բաժանի ՚ի վեց տեսակս, որք կոչին Ներգործական, Կրաւորական, Հասարակ, Չէզոքական, Անցողական, եւ Լծական։

Հ. Օ՞ր ինչ է ներգործական բայն։

Պ. Ներգործական կոչին այն բայք, որք ցուցանեն զգործողութիւն ինչ եզերեալ ՚ի վերայ այլոց, զ՟օ՝ պատառել զփայտ. — գրել զթուղթ. — բանալ զդուռն. — առնուլ զհաց. — ծնանիլ զորդի, եւն։

Հ. Օ՞ր ինչ է կրաւորականն։

Պ. Կրաւորական կոչին այն բայք, որք նշանակեն ընկրելութիւն ինչ կենդանեաց կամ իրաց՝ ընկալել կամ կրել յայլմէ ներգործողէ, զ՟օ՝ փայտն պատառեցաւ ՚ի հրոյ. — Թուղթն գրեցաւ յաշակերտէ. — պետրոս գլխատեցաւ ՚ի դահճէ, եւն։

Հ. Օ՞ր ինչ է հասարակ բայն։

Պ. Հասարակ կոչին այն բայք, որ առանց փոփոխելոյ

զվերջաւորութիւնս իւրեանց ցուցանեն երբեմն զներգործելն յայլս և երբեմն զկրելն յայլոց, որպէս՝ Աբրահամ ծնաւ զիսահակ. — Իսահակ ծնաւ յաբրահամէ, ևն։

Հ. Ո՞րն է չեզոքականն։

Պ. Չեզոքական ասացեալ բայք ցուցանեն զայնպիսի գործողութիւնս, որ ոչ եղերի ՚ի վերայ այլում կրողի, այլ սկիզբն և եզր գործոյն լինի նոյն իսկ գործողն, որպէս՝ ննջել, երթալ ևն։

Հ. Ո՞րն է անցողականն։

Պ. Ներգործական կոչին այնպիսի բայք, որք ցուցանեն զգործողութիւն ինչ պատճառօղ զայլ գործողութիւն յայլում ենթակայի, կամ որք նշանակեն զպատճառն գործելոյ այլոց, որպէս՝ զօրացուցանել, ելուզանել, կորուսանել ևն։

Հ. Քանի՞ են էական բայք։

Պ. Էական բայք են չորս այսոքիկ, Եմ, Գոմ, Եղանիմ, և Լինիմ։

Հ. Ո՞րպէս բաժանի ձևն բայից։

Պ. Ձևն բայից բաժանի յերիս դասս, որք են Պարզ, Բարդ, և Յարաբարդ։

Հ. Ո՞րն է Պարզն։

Պ. Պարզ կոչի բայն, որ զմի գործողութիւն կամ կրելութիւն ցուցանէ, որպէս՝ գրեմ, զարդարեմ, այրիմ, ևն։

Հ. Ո՞րն է Բարդն։

Պ. Բարդ կոչին այնք՝ որք յօդեալ են ընդ միում նշանական բառի, որպէս՝ գեղազարդեմ, իմաստասիրեմ, ևն։

Հ. Ո՞րն է Յարաբարդն։

Պ. Յարաբարդ կոչին այնք, որք զօդեալ են ընդ եր-

կից նշանական բառից, ոպ՝ զուգապարակցեմ, ողբերգարկեմ, վերականարկեմ, եւն։

Հ. Ի՞ քանի՞ս բաժանի տեսակն բայից։

Պ. Տեսակն բայից է, որով բայք վասն ունելոյ կամ չունելոյ զաննշան մասնիկս բաժանին յերիս կարգս, որք կոչին Նախատիպ, Բաղադրեալ, և Ածանցեալ։

Հ. Զի՞նչ է նախատիպն։

Պ. Նախատիպ կոչին բայք, որ չունին կցեալ ուստեք մասնիկ ինչ աննշան, ոպ՝ խոցեմ, գոհանամ, եւն։

Հ. Զի՞նչ է բաղադրեալն։

Պ. Բաղադրեալ ասին այն բայք, որք յառաջոյ կցեալ ունին զաննշան մասնիկ ինչ, ոպ՝ տղայուցանեմ, պերճանեմ, ըմբռնեմ, եւն։

Հ. Զի՞նչ է ածանցեալն։

Պ. Ածանցեալ կոչին բայք, երբ ՚ի մէջ վանկիցն մտանէ աննշան մասնիկ ինչ, ոպ՝ գլորեմ, խանձողեմ, քերթողեմ, եւն։

Հ. Զիա՞րդ բաժանի թիւն բայից։

Պ. Թիւն բայից է երկու, ոպ՝ Եզական, և Յոգնական։

Հ. Զի՞նչ է եզականն։

Պ. Եզական կոչի բայն, երբ նշանակէ զգործողութիւն կամ զկրելութիւն միոյ անձին, կամ իրի, ոպ՝ գրեմ, այրեցաւ, ննջեսցէ, եւն։

Հ. Զի՞նչ է յոգնականն։

Պ. Յոգնական ասի բայն, յորժամ նշանակէ զգործողութիւն կամ զկրելութիւն բազում անձանց կամ իրաց, ոպ՝ գրեմք, այրեցան, ննջեսցեն, եւն։

Հ. Ի՞ քանի՞ս բաժանի դէմն բայից։

Պ. Դէմն բայից որոշի յերկուս տեսակս, որք են,

Դիմաւոր, և Անդէմ։

Հ. Ո՞րն է դիմաւոր բայն։

Պ. Դիմաւոր կոչին այն բայք, որք զօրութեամբ վերջաւորութեան իւրեանց յայտ առնեն զորոշ դէմս ենթակային, որում պատշաճի գործողութիւն, կամ կրելութիւն, և բաժանի յերիս տեսակս, որք են, Առաջին դէմ, Երկրորդ դէմ, և Երրորդ դէմ։

Հ. Ո՞րն է առաջին դէմն։

Պ. Առաջին դէմ կոչին այն բայք, որք զօրութեամբ վերջաւորութեան իւրեանց ցուցանեն, թէ գործն կամ կիրքն վերաբերի առ խօսողն, որպէս՝ գրեմ, ննջեցի, և այլն։

Հ. Ո՞րն է երկրորդ դէմն։

Պ. Երկրորդ դէմ կոչին այն բայք, որք ցուցանեն, թէ՝ գործն կամ կիրքն վերաբերին առ լսողն, որպէս՝ գրես, ննջես, և այլն։

Հ. Ո՞րն է երրորդ դէմն։

Պ. Երրորդ դէմ ասին այն բայք, որք ցուցանեն, թէ՝ գործն կամ կիրքն վերաբերի առ երրորդ ոմն բաց ՚ի խօսողէն և ՚ի լսողէն, որպէս՝ գրէ, ննջեաց։

Հ. Ո՞րն է անդէմն։

Պ. Անդէմ կամ դիմազուրկ կոչին այն բայք, որք զօրութեամբ վերջաւորութեան իւրեանց զորոշ դէմս ենթակային ոչ ցուցանեն, այլ լոկ զգործողութիւն, կամ զկրելութիւն, և այսպիսի վերջաւորութիւնք են ութ, սոքին, ել, ալ, ուլ, իլ, եալ, ու, ող, ոց։

Իսկ բայք յանգեալք միով յայսց վերջաւորութեանց կոչին Բայանուանք, որպէս՝ կապել, կապիլ, կարդալ, զբօսնուլ, գնացող, գնացեալ, գնալու, գրելոյ, և այլն։

Հ. Զի՞նչ կոչին առանձին անուամբ բայանուանք եզերեալք Նը, Աը, Ուը, Իը

Պ. Այսպիսիք կոչին ևս՝ Աներևոյթ բայք, կամ Դեր-բայ, վասն զի նշանակեն զգործողութիւն կամ զկրե-լութիւն ՚ի վերացեալն միայն առանց դիմաց և ժա-մանակի, և իբրև անյոգնակի գոյական հոլովին ըստ Գ. Պատկերի հոլովադասութեան Անուանց։

Հ. Ունի՞ն զառանձին անուն և բայանունքն եզե-րեալք՝ Նալ, Ել, Իոց, Ող։

Պ. Այո. վասն զի ՚ի նախնեաց մերոց կոչեցան այս-պիսիք՝ Ընդունելութիւնք, զորոց ՚ի հետևեալ գլուխդ։

Հ. Զի՞նչ է ժամանակն բայից։

Պ. Ժամանակն է այն ըստ որոյ բայք զանազան վեր-ջաւորութեամբ իւրեանց յայտ առնեն. թէ՝ գոր-ծողութիւնս յորում ժամանակի և ե՞րբ կատարի, և բաժանի յերիս, որք են, Անցեալ, Ներկայ, և Ապառնի։

Հ. Քանի՞ են ժամանակքն՝ անցեալ և ապառնի։

Պ. Անցեալ ժամանակն կրկնակի լինի, — Անցեալ Ան-կատար, և Անցեալ Կատարեալ։ իսկ Ապառնի ժամա-կըն նմանապէս կրկնակի ձևանայ ՚ի լեզուի մե-րում, — Ապառնի Պարզ և Ապառնի Բաղադրեալ։

Հ. Զի՞նչ է եղանակն բայից։

Պ. Եղանակն է այն, որ ցուցանէ զօրպիսութիւն նշանակութեան և գործածութեան դիմաւոր բայից յարաբերութեամբ առ բոլոր խօսակցութիւն, և բաժանի յերկուս տեսակս, որք են՝ Սահմանական, և Հրամայական։

Հ. Զի՞նչ է սահմանական եղանակն։

Պ. Սահմանական եղանակն է՝ որ ցուցանէ, թէ՝ այս

ինչ գործողութիւն կամ կրելութիւն կատարի կամ ունի կատարիլ յայն ինչ ենթակայէ, կամ որ զօրութիւն կազմութեան իւրոյ 'ի գործ ածի 'ի խօսակցութիւնս պատմականս, վճռականս, ստորասականս, բացասականս, և յայլ այնպիսիս, որպէս՝ կապեմ, լուացից. եհեղ, եւն։

Հ. Օ՞ր ինչ է հրամայական եղանակն։

Պ. Հրամայական եղանակն է, որ ցուցանէ զհրաման և զաղաչանս, զի գործողութիւնն կամ կրելութիւնն կատարեսցի յենթակայէն, կամ՝ որ զօրութեամբ վերջաւորութեան իւրոյ պահանջէ վարիլ 'ի խօսս հրամայելոյ, արգելլոյ, յորդորելոյ, կոչելոյ, եւն, որպէս՝ ուսի՛ր, պահեա՛, աղօթեա՛, տո՛ւր, եւն։

Հ. Օ՞ր ինչ է լծորդութիւնն բայից։

Պ. Լծորդութիւնն է, ըստ որոյ դիմաւոր բայք բաժանին 'ի չորս դասս 'ի սակս վերջանալոյ իւրեանց յառաջին դէմս եզական թուոյ ներկայ ժամանակի սահմանականին Եմ, Իմ, Ամ, Ում, որպէս՝ ազատեմ, իմանամ, առնում, նստիմ, եւն։

Հ. Օ՞ր ինչ է խոնարհումն բայից։

Պ. Խոնարհումն է այն, որ ցուցանէ մեզ զբազմատեսակ այլաձևութիւնս վերջաւորութեանց մի և նոյն բայի երբ փոփոխէ նոյն բայն զսեռն, զթիւն, զդէմս, զժամանակն իւր, որպէս՝ կապեմ, կապես, կապէ, կապեմք, կապէք, կապեն, եւն։

Որով և բայք բաժանին յերիս տեսակս, որք են Կանոնաւոր, Օտարուղի, և Պակասաւոր։

Հ. Օ՞ր ինչ է կանոնաւոր բայն։

Պ. Կանոնաւոր կոչի բայն այն, որ յամ սեռս, 'ի թիւս 'ի դէմս, և 'ի ժամանակս անթերի ունի զիւր

սեփհական վերջաւորութիւնս, որպիսի են բայքս՝ կապեմ, լուանամ, հեղում, եւն։

Հ. Զի՞նչ է զարտուղի բայն։

Պ. Զարտուղի ասեն այն բայք, որք թէպէտ ունին զնմ՝ յատուկ վերջաւորութիւնս, սակայն սակաւ ուրեք խոտորեալ 'ի նմանութէ կանոնաւոր բայի իւրոյ պատկերի այլազգ ձեւանան 'ի ժամանակս ինչ, որպ՝ ածեմ, անկանեմ, դիզանեմ, գտանեմ, եւն։

Հ. Զի՞նչ է պակասաւոր բայն։

Պ. Պակասաւոր կոչին այն բայք, որ չունին զյատուկ վերջաւորութիւն յամ սեռս և 'ի ժամանակս, այլ 'ի բազումս պակասեալ՝ յայլմէ բայէ լրանան, որպ՝ առնեմ, արարի. դնեմ, եդի. ըմպեմ, արբի. եւն։

Հ. 'Ի քանի՞ օրինակս կամ պատկերս բովանդակին խոնարհմունք կանոնաւոր բայից։

Պ. Յերիս պատկերս, ըստ երից զոյգ վերջաւորութեց սահմանական ներկայից յառաջին դէմս եզականին, որոց առաջինն յանգի՝ եմ, իմ, որպ՝ Կապեմ = կապիմ. — երկրորդն՝ եզերի՝ ամ, իմ, որպ՝ Լուանամ = լուանիմ. — իսկ երրորդն՝ ում, իմ, որպ՝ Հեղում = հեղանիմ։

ԱՌԱՋԻ՛Ն Պարզէր Խոնարհման Բայից.

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆՔ.

Ժամանակք.	Սահմանական Եղանակ.		Դէմք
	Եզականք.	Յոգնականք.	
Ներկայ.	Կապեմ. —	կապեմք. —	1
	կապես. —	կապէք. —	2
	կապէ. —	կապեն. —	3
Անկատար.	կապէի. —	կապէաք. —	1
	կապէիր. —	կապէիք. —	2
	կապէր. —	կապէին. —	3
Կատարեալ.	կապեցի. —	կապեցաք. —	1
	կապեցեր. —	կապեցիք. —	2
	կապեաց. —	կապեցին. —	3
Ապառնի. Առաջին.	կապեցից. —	կապեսցուք.	1
	կապեսցես. կամ կապեսջիր. —	կապեսջիք.	2
	կապեսցէ. —	կապեսցեն.	3
Ապառնի. Երկրորդ.	կապիցեմ. —	կապիցեմք.	1
	կապիցես. —	կապիցէք.	2
	կապիցէ. —	կապիցեն.	3
	Հրամայական Եղանակ.		
Ներկայ.	. — . —	. — . —	1
	կապեա՛. —	կապեցէ՛ք.	2
	մի՛ կապեր. —	մի՛ կապէք.	2
	. — . —	. — . —	3

Ապառնի առըդ Ստորադասական.	· — · —	կապեսցուք. —	1
	կապեսցէ՛ս, կա՛մ կապեսջի՛ր. —	կապեսջի՛ք. —	2
	կապեսցի. —	կապեսցի՛ն. —	3
Ապառնի առըդ Արգելական.	· — · —	Մի՛ կապեսցուք.	1
	Մի՛ կապեսցէս, կամ՝ մի՛ կապեսջիր. — · —	Մի՛ կապեսջիք.	2
	Մի՛ կապեսցէ. —	Մի՛ կապեսցեն.	3

Աներեւոյթ. — կապել, լոյ, լով, ևն։

ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆՔ.

Ժամանակ.	Սահմանական Եղանակ.		Դէմք.
	Եզական.	Յոգնական.	
Ներկայ.	Կապեմ. —	կապեմք. —	1
	կապես. —	կապէք. —	2
	կապէ. —	կապեն. —	3
Անկատար.	կապէի. —	կապէաք. —	1
	կապէիր. —	կապէիք. —	2
	կապէր. —	կապէին. —	3
Կատարեալ.	կապեցայ. —	կապեցաք. —	1
	կապեցար. —	կապեցայք. —	2
	կապեցաւ. —	կապեցան. —	3

Ըղձական անցեալ.	կապեցայց. —	կապեսցուք. —	1
	կապեսցես, կամ կապեսջիր. —	կապեսջիք. —	2
	կապեսցէ. —	կապեսցեն. —	3
Ըղձական ապառնի.	կապիցեմ. —	կապիցեմք. —	1
	կապիցես. —	կապիցէք. —	2
	կապիցէ. —	կապիցեն. —	3
	Հրամայական Եղանակ.		
Ներկայ.	. — . —	. — . —	1
	կապեա՛ց, — մի՛ կապեր. —	կապեցարո՛ւք մի՛ կապէք. —	2
	. — . —	. — . —	3
Ըղձական ապառնի Սահմանական.	. — . —	կապեսցո՛ւք. —	1
	կապեսցե՛ս, — կամ կապեսջի՛ր.	կապեսջի՛ք. —	2
	կապեսցէ՛. —	կապեսցե՛ն. —	3
Ըղձական ապառնի Արգելական.	. — . —	մի՛ կապեսցուք.	1
	մի՛ կապեսցես, կամ մի՛ կապեսջիր. — . —	մի՛ կապեսջիք.	2
	մի՛ կապեսցէ. —	մի՛ կապեսցեն.	3

Աներեւոյթ. — կապել, պելոյ, լով, ևն։

Ընդունելութիւնք.	կապօղ.
	կապեալ.
	կապելի.
	կապելոց։

Ըստ այսմ առաջին պատկերի խոնարհին բազումբայք, Թէ՝ ՚ի Հասարակաց, որպէս՝ (Ներգ.) Ազատեմ, բովանդակեմ, գումարեմ, դարմանեմ, երգեմ, զետեղեմ, ընտրեմ, թափեմ, ժողովեմ, իւղեմ, լայնեմ, խրախուսեմ, ծրարեմ, կատարեմ, հրահանգեմ, ձաղկեմ, ղուղակեմ, ճախարակեմ, մարզեմ, յօրինեմ, նորոգեմ, շինեմ, ողորկեմ, չափեմ, պարգեւեմ, ջրեմ, սրբեմ, վարժեմ, տօնեմ, րամեմ, ցօղեմ, փրկեմ, քաւեմ, օրհնեմ, դասաւորեմ, կանոնափակեմ, վերածեմ, յուղարկեմ, մեկնաբանեմ, փոխաբերեմ, ստեղծագործեմ, որդեգրեմ, ուղղադատեմ, համադասեմ, ձեռնադրեմ, վայելչազարդեմ, ատենախօսեմ, ձերբակալեմ, հաղորդակցեմ, սանձահարեմ, համաձայնեմ, քառապատկեմ, տիրապետեմ, աշխատասիրեմ, կառավարեմ. — Ագուցանեմ, Կատարեալ: ագուցի, ագուցեր, ագոյց. ագուցաք. Ապառնի ենթադրական: ագուցանիցեմ. Հրամ. Ներկայ. ագո՛, մի՛ ագուցաներ, ագուցէք, մի՛ ագուցանէք. Ընդուն: ագուցանօղ, ագուցելոյ, ագուցանելի, ագուցանելոյ: Այսպէս խոնարհին եւ անցողական բայք եղերեալք՝ ուցանեմ, ացուցանեմ, էցուցանեմ, ուանեմ, աղանեմ. միայն ըստ ներգործականին, եւ կառուցանեմ, զօրացուցանեմ, բնակեցուցանեմ, կորուսանեմ, ելուզանեմ, զէտ', և այլք բազումք.

(Չէզոք.) Ամաչեմ, բողոքեմ, գաղթեմ, դիմեմ, երազեմ, զանգիտեմ, ընձիւղեմ, թեւակոխեմ, ժամանեմ, իշխեմ, խնայեմ, ծափեմ, կանխեմ, հսկեմ, ձմերեմ, ղօղանջեմ, ճեմեմ, միջնորդեմ, յամեմ, նաւարկեմ, շահատակեմ, ուժեմ, չուեմ, պարեմ, ռահեմ, սաւառնեմ, վերագոչեմ, տեւեմ, փայլատակեմ, քայլեմ, օժանդակեմ. Ակմբեմ, բարգաւաճիմ, գոտեմարտիմ, դեգե-

րիմ, երևիմ, զառավիմ, ընկողմանիմ, Թափառիմ, ժպտիմ, իջևանիմ, լուսափայլիմ, խոտորիմ, ծարաւիմ, կաթոգնիմ, հրաժարիմ, Ճակատիմ, միամտիմ, յօժարիմ, նայիմ, շառագնիմ, ոգորիմ, պարպատիմ, ջրգողիմ, սահիմ, վերագայիմ, տառապիմ, ցաւագնիմ, փարիմ, քստմնիմ, օթագայիմ, խնդակցիմ, սիրահարիմ, ևն. Նոյն. Ի բայից աստի (չեզոքն) այնք, որ եզերին՝ են, խոնարհին ըստ Ներգործականին միայն, իսկ որք եզերին՝ չեն, խոնարհին միայն ըստ Կրաւորականին.

Թէ՝ ի Օտարաձեւեայ, որ՝

(Ներգ.) Ածեմ, կատար. ածի՝ ածեր՝ եած՝ կամ ած՝ ածաք՝ ածիք՝ ածին, ապառնի երկրորդ. ածիցեմ ևն. հրամայա. ներկայ. ա՛ծ՝ մի՛ ածեր՝ ածէք՝ մի՛ ածէք. (Կրաւ.) Ածիմ, կատար. ածայ՝ ածար՝ ածաւ՝ ածաք՝ ածայք՝ ածան, հրամայ. ներկ. ածի՛ր՝ մի՛ ածիր՝ ածարուք՝ մի՛ ածիք, ևն. Խոնարհին ըստ այսմ ոչ բազում բայք, որ՝ անիծանեմ.— անիծի՝ անիծեր՝ անէծ.— անիծանիցեմ.— անէծ. անիծէք.— անիծայ.— ընդու. անիծեալ, ևն. ասեմ.— ասացի՝ ասացեր՝ ասաց.— ասիցեմ.— ասա՛՝ մի՛ ասեր՝ ասացէք՝ մի՛ ասէք.— ասացայ. ասօղ կամ ասացօղ՝ ասացեալ՝ ասելի՝ ասելոց, ևն. հարկանեմ.— հարի՝ հարեր՝ եհար՝ կամ հար՝ հարաք.— հարկանիցեմ.— հա՛ր՝ մի՛ հարկաներ՝ հարէք՝ մի՛ հարկանէք.— հարայ՝ հարար՝ հարաւ.— հարի՛ր՝ մի՛ հարկանիր.— հարկանօղ՝ հարեալ՝ հարկանելի, ևն.

և Թէ՝ ի Պակասաւորաց, որ՝

(Ներգ.) Առնեմ. կատար. արարի՝ արարեր՝ արար՝ արարաք՝ արարիք՝ արարին, ապառնի երկ. առնիցեմ, հրամայ. ներկ. արա՛՝ մի՛ առներ՝ արարէք՝ մի՛ առնէք.

(Կրաւ.) Առնիմ, կատար. արարայ՝ արարար՝ արարաւ, ապառ. ենթ. առնիցիմ, հրամ. ներկ. մի՛ առնիր՝ մի՛ առ-առնիք, ընդունելութ. արարօղ՝ արարեալ՝ առնելի՝ առնելոց, եւն,

(Ներգործ.) Ճանաչեմ.— ծանեայ՝ ծանեար՝ ծանեաւ՝ ծանեաք՝ ծանեայք՝ ծանեան, ապառնի ստոր. ծանեայց՝ ծանիցես կամ ծանիջիր՝ ծանիցէ՝ ծանիցուք՝ ծանիջիք՝ ծանիցեն.— Ճանաչիցեմ՝ Ճանաչիցես՝ Ճանաչիցէ՝ Ճանաչիցեմք.— ծանի՛ր մի՛ ճանաչեր՝ ծանե՛րուք՝ մի՛ ճանաչէք։
(Կրաւոր.) Ճանաչիմ.— ծանուցայ՝ ծանուցար՝ ծանուցաւ.— ծանիցիմ՝ ծանիցիս՝ ծանիցի.— Ճանաչիցիմ՝ Ճանաչիցիս.— (հրամայական ո՛չ ունի).— Ճանաչօղ՝ ծանուցեալ՝ Ճանաչելի՝ Ճանաչելոց, եւն։

(Ներգործ.) Ուտեմ.— կերի՝ կերեր՝ եկեր կամ կեր՝ կերաք՝ կերիք՝ կերին, (կամ այսպէս) կերայ՝ կերար՝ կերաւ՝ կերաք՝ կերայք՝ կերան, ապառնի ենթ. ուտիցեմ՝ ուտիցես կամ ուտիջիր՝ ուտիցէ.— կե՛ր՝ մի՛ ուտեր՝ կերէ՛ք կամ կերա՛յք՝ մի՛ ուտէք։
(Կրաւոր. Ուտիմ— (կատարեալ ո՛չ ունի).— կերիցիմ՝ կերիցիս՝ կերիցի, կամ ուտիցիմ՝ ուտիցիս.— (հրամայական ո՛չ ունի).— կերօղ՝ կերեալ՝ ուտելի՝ ուտելոց, եւն։

ԵՐԿՐՈՐԴ Պարզէր Խոնարհման Բայից.

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆՔ.

Ժամանակք.	Սահմանական Եղանակ.		Դէմք.
	Եզակի.	Յոգնակի.	
Ներկայ.	Լուանամ. —	լուանամք. —	1
	լուանաս. —	լուանայք. —	2
	լուանայ. —	լուանան. —	3
Անկատար.	լուանայի, —	լուանայաք. —	1
	լուանայիր. —	լուանայիք. —	2
	լուանայր. —	լուանային. —	3
Անցեալ.	լուացի. —	լուացաք. —	1
	լուացեր. —	լուացէք. —	2
	լուաց. — —	լուացին. —	3
Ապառնի Առաջին.	լուացից. —	լուասցուք. —	1
	լուասցես կամ լուասջիր. —	լուասջիք. —	2
	լուասցէ. —	լուասցեն. —	3
Ապառնի Երկրորդ.	լուանայցեմ.	լուանայցեմք.	1
	լուանայցես.	լուանայցէք.	2
	լուանայցէ.	լուանայցեն.	3
	Հրամայական Եղանակ.		
Արգելական.	. — . —	. — . —	1
	լուա՛, մի — լուանար. —	լուացէ՛ք մի լուանայք. —	2
	. — . —	. — . —	3

Ապառնի առաջ. Ստորադասական.	. — . —	լուասցուք. —	1
	լուասցես, կամ լուասջիր. —	լուասջիք. —	2
	լուասցէ. —	լուասցեն. —	3
Ապառնի առաջ. Արգելական.	. — . —	մի՛ լուասցուք.	1
	մի՛ լուասցես, կամ՝ մի՛ լուասջիր. — . —	մի՛ լուասջիք.	2
	մի՛ լուասցէ. —	մի՛ լուասցեն.	3

Ընդունելութիւն. — լուանալ, նալոյ, նալով, ևս

ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱ.

Ժամանակ.	Սահմանական Եղանակ.		Դէմք.
	Եզակի.	Յոգնակի.	
Ներկայ.	Լուանիմ. —	լուանիմք. —	1
	լուանիս. —	լուանիք. —	2
	լուանի. —	լուանին. —	3
Անկատար.	լուանայի. —	լուանայաք. —	1
	լուանայիր. —	լուանայիք. —	2
	լուանէր. —	լուանային. —	3
Կատարեալ.	լուացայ. —	լուացաք. —	1
	լուացար. —	լուացայք. —	2
	լուացաւ. —	լուացան. —	3

Ապառնի առաջին.	լուացայց. —	լուացուք. —	1
	լուասցես, կամ լուասջիր. —	լուասջիք. —	2
	լուասցէ. —	լուասցեն. —	3
Ապառնի երկրորդ.	լուանայցեմ.	լուանայցեմք.	1
	լուանայցես.	լուանայցէք.	2
	լուանայցէ. —	լուանայցեն. —	3
	Հրամայական Եղանակ.		
Ներկայ.	. — . —	. — . —	1
	լուացի՛ր, — մի՛ լուանիր.	լուացարո՛ւք. մի՛ լուանիք.	2
	. — . —	. — . —	3
Ապառնի առաջին Հաստատական.	. — . —	լուասցուք. —	1
	լուասցիս, կամ լուասջիր. —	լուասջիք. —	2
	լուասցի. —	լուասցին. —	3
Ապառնի առաջին Արգելական.	. — . —	մի՛ լուասցուք.	1
	մի՛ լուասցիս, կամ մի՛ լուասջիր. — . —	մի՛ լուասջիք.	2
	մի՛ լուասցի. —	մի՛ լուասցին.	3

Աներևոյթ. — լուանալ, նալոյ, նալով:

Ընդունելութիւնք.	լուացօղ.
	լուացեալ.
	լուանալի.
	լուանալոց.

Ըստ այսմ պատկերի խոնարհին բայք ոչ սակաւք, որպիսիք են՝ Աղամ. — կրաւոր. հրամայ. Ներկ. աղացի՛ր՝ աղացարո՛ւք, եւն։ Ամբառնամ. կատարեալ, ամբարձի. ապառնի պարզ ամբարձից. ապառնի ենթադ. ամբառնայցեմ. հրամայ. ներկ. ամբա՛րձ, եւն։

(Ներգործ.) Բանամ. — բացի՝ բացեր՝ եբաց՝ կամ բաց.— բացից.— բանայցեմ.— բա՛ց։ (Կրաւոր.) Բանիմ.— բացայ.— բացայց.— բանայցիմ.— բացի՛ր՝ բացարո՛ւք, եւն։

(Ներգործ.) Բառնամ.— բարձի.— բարձից.— բառնայցեմ.— բա՛րձ։ (Կրաւոր.) Բառնիմ.— բարձայ.— բարձայց.— բառնայցիմ.— բարձի՛ր՝ բարձարո՛ւք, եւն։

Ստանամ.— ստացայ.— ստացայց.— ստանայցեմ.— ստացի՛ր՝ մի՛ ստանար, ստացարո՛ւք, մի՛ ստանայք, եւ այլն։ Խնդամ. — խնդացի. — խնդացից. — խնդայցեմ. — խնդա՛՝ մի՛ խնդար, եւն։ Մնամ։ Կամ.— կացի.— կացից.— կայցեմ.— կա՛ց՝ մի՛ կար, եւն։ Անդորրանամ.— անդորրացայ.— անդորրացայց.— անդորրանայցեմ.— անդորրացի՛ր՝ մի՛ անդորրանար, եւն։ Ախծանամ, բաղկանամ, գոհանամ, դալարանամ, երջանկանամ, զարգանամ, էանամ, ընթանամ, թանձրանամ, ժրանամ, իշխանանամ, լրանամ, խոյանամ, խոհեմանամ, ծանրանամ, կենդանանամ, համեստանամ, հեզանամ, ձանձրանամ, ձոխանամ, մարդանամ, մարթանամ, մերձենամ, յառաջանամ, յուսամ, նողկամ, նոյնանամ, շքեղանամ, ողջանամ, ուրախանամ, չքանամ, պայծառանամ, պարթեւանամ, պղտորանամ, ջանամ, ջերմանամ, սեպուհանամ, սլանամ, վստահանամ, տեղեկանամ, տիրանամ, րաբունանամ, ցանկամ, փութամ, քաղցրանամ, քաջանամ, օտարանամ, եւն։

Զարտուղի։

(Չէզոքական.) Դառնամ. կատարեալ, դարձայ՝ դար-ձար՝ դարձաւ՝ դարձաք՝ դարձայք՝ դարձան. ա-պառնի ենթադրեալ, դառնայցեմ. հրամայական. ներկայ. դարձ կամ դարձիր՝ մի՛ դառնար՝ դարձէք կամ դար-ձարուք՝ մի՛ դառնայք. ընդունելութ. դարձօղ՝ դարձեալ՝ դառնալի՝ դառնալոց, եւն։
(Չէզոքակ.) Կեամ՝ կեաս՝ կեայ՝ կեամք՝ կեայք՝ կեան. անկատար, կէի՝ կէիր՝ կեայր՝ կէաք՝ կէիք՝ կէին. կատարեալ, կեցի՝ կեցեր՝ եկեաց՝ կեցաք՝ կե-ցիք՝ կեցին. ապառնի պարզ, կեցից՝ կեցցես կամ կեց-ջիր՝ կեցցէ՝ կեցցուք՝ կեցջիք՝ կեցցեն. ապառ. եղտ, կեայցեմ. հրամայ. ներկայ, կեա՛ց՝ մի՛ կեար՝ կեցէք՝ մի՛ կեայք. աներեւոյթ, կեալ՝ կելոյ՝ կելով. ընդունելութ. կեցօղ՝ կեցեալ՝ կելոց։

Պակասաւոր.

(Ներգործ.) Տամ՝ տաս՝ տայ՝ տամք՝ տայք տան. անկատար, տայի՝ տայիր՝ տայր՝ տայաք. կատար, ետու՝ ետուր՝ ետ՝ տուաք՝ ետուք՝ ետուն. ապառնի պարզ, տաց՝ տացես կամ տացջիր՝ տացէ՝ տացուք՝ տացջիք. ապառն. եղտ. տայցեմ. հրամյ. ներկ. տո՛ւր՝ մի՛ տար՝ տո՛ւք՝ մի՛ տայք,
(Կրաւոր.) կատար. Տուայ՝ տուար՝ տուաւ՝ տուաք՝ տուայք՝ տուան.— տացիմ՝ տացիս՝ տացի. ընդունելութ. տուօղ՝ տուեալ՝ տալի՝ տալոց։
(Չէզոքակ.) Գամ՝ գաս՝ գայ՝ գամք՝ գայք՝ գան. անկատար. գայի՝ գայիր՝ գայր՝ գայաք. կատար. եկի՝

եկիր՝ եկն՝ եկայք՝ եկիք՝ եկին. Ապառնի առաջ՝ եկից՝ եկեսցես կամ եկեսջիր՝ եկեսցէ՝ եկեսցուք՝ եկեսջիք՝ եկեսցեն. Ապառնի երկրորդ· գայցեմ՝ գայցես՝ գայցէ՝ գայցեմք. Հրամայ. Ներկ. եկ՝ մի՛ գար՝ եկայք՝ մի՛ գայք. Ընդունել. եկեալ՝ գալոց։

ԵՐԿՐՈՐԴ Գործեր Խոնարհման Բայից։

ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԻ.

Ժամանակք.	Սահմանական Եղանակ. Եզակի.	Սահմանական Եղանակ. Յոգնակի.	Դէմք.
Ներկայ.	հեղում.	հեղումք.	1
	հեղուս.	հեղուք.	2
	հեղու.	հեղուն.	3
Անկատար.	հեղուի.	հեղուաք.	1
	հեղուիր.	հեղուիք.	2
	հեղոյր.	հեղուին.	3
Կատարեալ.	հեղի.	հեղաք.	1
	հեղեր.	հեղէք.	2
	եհեղ, կամ հեղ.	հեղին.	3
Ապառնի առաջին.	հեղից.	հեղցուք.	1
	հեղցես, կամ հեղջիր.	հեղջիք.	2
	հեղցէ.	հեղցեն.	3

Ապառնի ենթադրեալ.	հեղուցում. —	հեղուցումք. —	1
	հեղուցուս. —	հեղուցուք. —	2
	հեղուցու. —	հեղուցուն. —	3
	Հրամայական Եղանակ.		
Ներկայ.	. — . —	. — . —	1
	հեղ, . — —	հեղէք. —	2
	մի՛ հեղուր. —	մի՛ հեղուք.	2
	. — . —	. — . —	3
Ապառնի պարզ Ստորադասական.	. — . —	հեղցուք. —	1
	հեղցես, կամ հեղջիր. —	հեղջիք. —	2
	հեղցէ. — —	հեղցեն. —	3
Ապառնի պարզ Արգելական.	. — . —	մի՛ հեղցուք.	1
	մի՛ հեղցես, կամ մի՛ հեղջիր. —	մի՛ հեղջիք.	2
	մի՛ հեղցէ. —	մի՛ հեղցեն. —	3

Աներևոյթ. — հեղուլ, հեղլոյ, հեղլով:

ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆՔ.

Ժամանակ.	Սահմանական Եղանակ.		Դէմք.
	Եզակի.	Յոգնակի.	
Ներկայ.	հեղանիմ. —	հեղանիմք. —	1
	հեղանիս. —	հեղանիք. —	2
	հեղանի. —	հեղանին. —	3

Անկատար.	հեղանէի. —	հեղանէաք. —	1
	հեղանէիր. —	հեղանէիք. —	2
	հեղանէր. —	հեղանէին. —	3
Կատարեալ.	հեղայ. —	հեղաք. —	1
	հեղար. —	հեղայք. —	2
	հեղաւ. —	հեղան. —	3
Ապառնի պարզ.	հեղայց. —	հեղցուք. —	1
	հեղցիս, կամ հեղջիր. —	հեղջիք. —	2
	հեղ ցի. —	հեղ ցին. —	3
Ապառնի ենթադրեալ.	հեղանիցեմ. —	հեղանիցեմք. —	1
	հեղանիցես, կամ հեղանիջիր. —	հեղանիցիք, կամ հեղանիջիք.	2
	հեղանիցէ. —	հեղանիցեն. —	3
Հրամայական Եղանակ.			
Ներկայ.	· — · —	· — · —	1
	հեղի՛ր, · — մի՛ հեղանիր. —	հեղարո՛ւք. մի՛ հեղանիք.	2
	· — · —	· — · —	3
Ապառնի պարզ Ստորադասական.	· — · —	հեղցուք. —	1
	հեղցիս, կամ հեղջիր. —	հեղջիք. —	2
	հեղցի. — —	հեղցին. —	3
Ապառնի պարզ Արգելական.	· — · —	մի՛ հեղցուք.	1
	մի՛ հեղցիս, կամ մի՛ հեղջիր. —	մի՛ հեղջիք.	2
	մի՛ հեղցի. —	մի՛ հեղցին. —	3

Աներեւոյթ. — Տեղանիլ, նելոյ, նելով եւն։	
Ընդունելութիւն.	Տեղող. Տեղեալ. Տեղանելի. Տեղանելոց.

Ըստ այսմ պատկեր խոնարհին բայք սակաւք, և գրեթէ ամենեքին չարտուղի են և պակասաւոր, որք՝
(Ներգործ.) Առաւելում. Կատար. առաւելի՝ առաւելեր՝ առաւելեաց՝ առաւելաք՝ առաւելէք՝ առաւելին. Հրամայական. Ներկայ. առաւելեա՛ մի՛ առաւելուր՝ առաւելէք՝ մի՛ առաւելուք. Աներեւոյթ. առաւելուլ՝ առաւելլոյ։
(Կրաւորական.) Կատարեալ. առաւելայ՝ առաւելար՝ առաւելաւ. Ընդուն. առաւելօղ՝ առաւելեալ՝ առաւելլի՝ առաւելլոց, եւն։

(Ներգործ.) Առնում.— առի՝ առեր՝ էառ կամ առ.— առ՝ մի՛ առնուր՝ առէք։
(Կրաւոր.) — Առայ.— առօղ՝ առեալ՝ առնլի, եւն։

(Ներգործ.) Զգենում.— զգեցայ՝ զգեցար.— զգեցիր՝ մի՛ զգենուր՝ զգեցէք. Ընդուն. զգեցօղ՝ զգեցեալ, եւն։
(Ներգործ.) Լնում — լցի՝ լցեր՝ ելից կամ լից՝ լցաք՝ լցէք՝ լցին.— լի՛ց՝ մի՛ լնուր՝ լցէք՝ մի՛ լնուք։

(Կրաւոր.) Լնանիմ՝ լնանիս.— լցայ՝ լցար՝ լցաւ՝ լցաք.— լցօղ՝ լցեալ՝ լնլի՝ լնլոց, եւն.

(Չէզոք.) Երդնում.— երդուայ.— երդուիր՝ մի՛ երդնուր՝ երդուիք՝ մի՛ երդնուք.— երդուեալ՝ երդնլի՝ երդնլոց,

(Չէզոք.) Զարթնում.— զարթեայ՝ զարթեար՝ զարթեաւ.— զարթիր.— զարթուցեալ, եւն.

(Չէզոք.) Յենում.— յեցայ՝ յեցար՝ յեցաւ՝ յեցաք՝ յեցայք.— յեցիր՝ մի՛ յենուր՝ յեցիք՝ մի՛ յենուք.— յեցեալ՝ յենլի, եւն.

(Չէզոք.) Անկանիմ.— անկայ՝ անկար.— անկիր՝ մի՛ անկանիր՝ անկերուք՝ մի՛ անկանիք.— անկեալ, եւն.

(Չէզոք.) Նստիմ.— նստայ՝ նստար՝ նստաւ՝ նստաք.— նիստ՝ մի՛ նստիր՝ նստարուք՝ մի՛ նստիք.— նստեալ՝ նստելի՝ նստելոց, եւն.

(Չէզոք.) Երկնչիմ.— երկեայ՝ երկեար՝ երկեաւ՝ երկեաք՝ երկեայք՝ երկեան. ապառ. պարզ. երկեայց կամ երկիցեմ՝ երկիցես կամ երկիջիր՝ երկիցէ՝ երկիցուք՝ երկիջիք. ապառ. յարակ. երկնչիցիմ.— երկիր մի՛ երկնչիր՝ երկերուք.— երկնչօղ՝ երկուցեալ՝ երկնչելի, եւն.

(Չէզոք.) Մարտնչիմ.— մարտեայ.— մարտեայց.— մարտնչիցիմ.— մարտիր մի՛ մարտնչիր.— մարտուցեալ, եւն.

(Չէզոք.) Փախչիմ.— փախեայ.— փախեայց.— փախչիցիմ.— փախիր.— փախուցեալ, եւն.

Խոնարհումն ԷԱԿԱՆ Բայից։

Ժամանակք։	Սահմանական Եղանակ։		Դէմք
	Եզակի։	Յոգնակի։	
Ներկայ։	եմ։ — —	եմք. — —	1
	ես. — —	էք. — —	2
	է. — —	են. — —	3
Անկատար։	էի. — —	էաք. — —	1
	էիր. — —	էիք. — —	2
	էր, — —	էին. — —	3
Ապառնի։	իցեմ։ — —	իցեմք. — —	1
	իցես. — —	իցէք. — —	2
	իցէ. — —	իցեն. — —	3
	Հրամայական Եղանակ։		
Ներկայ։	. — . —	. — . —	1
	եր. — —	էք, երուք։	2
	. — . —	. — . —	3

Աներևոյթ. — ել, ելոյ, ելով։

Ընդունելութիւն. — եալ, ելոց։

Ժամանակք.	Սահմանական Եղանակ.		Դէմք
	Եզակի.	Յոգնակի.	
Ներկայ։	Գոմ. — —	գոմք. — —	1
	գոս. — —	գոյք. — —	2
	գոյ. — —	գոն. — —	3

Անկատար.	· — · —	· — · —	1
	· — · —	· — · —	2
	գոյր· — —	գոյին· —	3
Ապառնի.	· — · —	· — · —	1
	· — · —	· — · —	2
	գուցէ· —	գուցեն· —	3

Աներեւոյթ. — գոլ, գոլոյ, գոլով:

Ընդունելութիւն. — գոյող:

Ժամանակ.	Սահմանական եղանակ.		Դէմք.
	Եզակի.	Յոգնակի.	
Ներկայ.	Լինիմ· —	լինիմք· —	1
	լինիս· —	լինիք· —	2
	լինի· —	լինին· —	3
Անկատար.	լինէի· —	լինէաք· —	1
	լինէիր· —	լինէիք· —	2
	լինէր· —	լինէին· —	3
Ապառնի Առաջին.	լիցիմ· —	լիցուք· —	1
	լիցիս, կամ	լիցիք, կամ	2
	լիջիր· —	լիջիք· —	
	լիցի· — —	լիցին· —	3
Ապառնի Երկրորդ.	լինիցիմ· —	լինիցիմք· —	1
	լինիցիս, կամ	լինիցիք, կամ	2
	լինիջիր· —	լինիջիք· —	
	լինիցի· —	լինիցին· —	3

	Հրամայական Եղանակ.		
Ապառնի.	. — . —	. — . —	1
	լե՛ր, . — —	լերո՛ւք. —	2
	Դ՛ լինիր. —	Դ լինիք. —	3
	. — . —	. — . —	

Աներևոյթ. — լինել, կամ լինելը, նելոյ, նելով:

Ընդունելութիւն. — լեալ, լինելի, լինելոց:

Ժամանակ.	Սահմանական Եղանակ.		Դէմք.
	Եզակի.	Յոգնակի.	
Ներկայ.	Եղանիմ. —	եղանիմք. —	1
	եղանիս. —	եղանիք. —	2
	եղանի. —	եղանին. —	3
Անկատար.	եղանէի. —	եղանէաք. —	1
	եղանէիր. —	եղանէիք. —	2
	եղանէր —	եղանէին. —	3
Կատարեալ.	եղէ.	եղաք. —	1
	եղեր.	եղէք. —	2
	եղև.	եղէն. —	3
Ապառնի Առաջին.	եղէց, կամ	եղիցուք, կամ	1
	եղիցիմ. —	եղիցիմք. —	2
	եղիցիս. կամ	եղիջիք. —	3
	եղիջիր. —	եղիցին. —	
	եղիցի. —		
Ապառնի Երկրորդ.	եղանիցիմ. —	եղանիցիմք. —	1
	եղանիցիս. կամ	եղանիցիք, կամ	2
	եղանիջիր. —	եղանիջիք. —	
	եղանիցի. —	եղանիցին. —	3

	Հրամայական Եղանակ.		
Ներկայ.	. — . —	. — . —	1
	. — . — Դ՛ եղանիր.	եղերո՛ւք.— Դ՛ եղանիք.	2
	. — . —	. — . —	3

Աներեւոյթ.— եղանիլ, կամ եղանելն, ելոյ, ելով, ելէ.

Ընդունելութիւնք. { եղեալ. եղանելոց. եղանելի.

3. ԲԱՅ

Նշանակէ դէպքս կազմութեան և նշանակութեան բայից՝ ժամանակաւ յայտ այլ և այլ որպիսութիւնս, որք կոչին՝
Պարագայք Բայից,
և են ԻՆՆ

1. ՍԵՌ	2. ՁԱՅՆ	3. ՏԵՍԱԿ	4. ԹԻՒ	5. ԴԷՄՔ
ըստ որոյ բայք բաժանին 'ի վեց տեսակս՝		որոյ բաժանումն լինի ըստ տեսակի անուանց.		որ զերայս բաժանէ յերկուս տեսակս.
որք երկրորդ յատուկքն դնեն եղական թուոյ ներկայի սահմանականին միով 'ի չորից վերջաւորութեանց՝ եմ, ամ, ում, իմ		Նաև հարկաւոր և գիտել,		Նաև ... որք երկրորդ ... վերջաւորութեանց.

6. ԺԱՄԱՆԱԿ	7. ԵՂԱՆԱԿ	8. ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ	9. ԽՈՆԱՐՀՄՈՒՆՔ
որ բաժանի յերիս	որ է երկու.	որով գխոնարհ բայք բաժանին 'ի չորս	ըստ որոյ բայք բաժանին յերիս տեսակս՝
	2 Հրամայական. ընդ որով են երկու ժամանակք.		Զուգական. որք են. / Պակասաւորք. որք են.

4 ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Պարագայք Ընդունելութեանց են ՎԵՑ այսքան,

1. ՍԵՌ	2. ՁԱՅՆ	3. ՏԵՍԱԿ	4. ԹԻՒ	5. ՀՈԼՈՎ
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

6. ՀՈԼՈՎԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Երեք միայն են ըստ երից դասերուց Անուանց.

ԳԼ. Ե

Յաղագս Ընդունելութեան.

Հ. Զի՞նչ է ընդունելութիւնն։

Պ. ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ կոչին այն ամ. բառք, որք ՚ի բայի ծնանին քառեակ այս վերջաւորութեամբ, օղ, եալ, ելի, լոց և ՚ի խօսակցութեան վարին իբր ածական անուան, ունելով զզօրութիւն բայից, յորմէ և կոչին՝ Բայածական, որպէս՝ կապօղ, կապեալ, լուանալի, լուանալոց, ևն. Այլ ամ. ընդունելութիւնք երկրեալք՝ եալ յանգիւ, առանձին անուամբ կոչին և՝ Դերբայ.

Հ. Քանի՞ են պարագայք ընդունելութեանց.

Պ. Պարագայք ընդունելութեանց են վեց սոքին, Սեռ, Ձև, Տեսակ, Թիւ, Հոլով, և Հոլովադասութիւն.

Հ. Քանի՞ են հոլովադասութիւնք ընդունելութեանց.

Պ. Հոլովադասութիւնք ընդունելութեանց են երեք ըստ երից պատկերաց անուանց.—

1. Աշերեալքն օղ կամ ող, հոլովին ըստ երկրորդ պատկերին, որպէս՝ շինօղ, շինողի, շինողաւ.— շինողք, շինողաց, շինողօք, ևն.
2. Աշերեալքն եալ՝ հոլովին ըստ երրորդ պատկերին, որպէս՝ ծնեալ, ծնելոյ, ծնելով.— ծնեալք, ծնելոց, ծնելովք, ևն.
3. Աշերեալքն՝ ելի՝ հոլովին ըստ չորրորդ պատկերին՝ որպէս՝ սիրելի, սիրելւոյ, սիրելեաւ.— սիրելիք, սիրելեաց, սիրելեօք, ևն.
4. Իսկ՝ վերջացեալքն լոց, պակասաւոր գոլով նախադրիւ միայն հոլովին, որպէս՝ գալոց, զգալոց, ՚ի գալոց.— գալոցք, զգալոցս, ՚ի գալոցս.

ԴԱ. Զ.

Յաղագս Նախադրութեանց

Հ. Զի՞նչ է նախադրութիւն։

Պ. ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ է այնպիսի մասնիկ ինչ, որ եդեալ յառաջոյ հոլովական մասանց բանի՝ կազմէ զհոլովս նոցա, որպէս՝ Ի քաղաք, Յարքայ, Առ թագաւոր, Ի Յերկինս, Առ Ի նոցանէ, Յնծա, Զ գործող, ԸՆԴ հաստանելն, ևն։ Կամ է ճառ, որ յարեալ ՚ի հոլովական մասունս բանի ցուցանէ զպարագայս ինչ նոցա, որպէս՝ վասն արքայի, առանց հացի, արտաքոյ բերդաքաղաքին, առընթեր նմին, ներքոյ ՚ի վրանն, ետև զարծաւթ, հանդերձ աշակերտօք, գաղտ ՚ի մօրէն, շուրջ զբազմականօք, ևն։

Հ. Ի քանի տեսակս բաժանի նախադրութիւն։

Պ. Նախադրութիւնն բաժանի յերկուս, որք կոչին Հոլովակերտք, և Հոլովառուք։

Հ. Զի՞նչ են հոլովակերտքն։

Պ. Հոլովակերտքն են տառք՝ կամ մասնիկք այսոքիկ. Ի, Յ, Ի Յ, Առ, Առ Ի, Ց, Զ, ԸՆԴ, որք միասնաւոր անուամբ կոչին Նախդիրք։

Հ. Կարե՞ս ծանուցանել ինձ աստանօր, թէ՝ մէն մի ՚ի նախդրացս յայսցանէ զոր հոլով կազմէ։

Պ. Հոլովատառ նախդիրս՝ Ի, կազմէ զբացառականն, զհայցականն, և զներգոյականն հոլովս, եթէ բառն հոլովելի իցէ բաղաձայն տառիւ սկսեալ։ Իսկ եթէ բառն է սկսեալ ձայնաւորաւ, յայնժամ յարի յայն հոլովատառս՝ Յ։

Հոլովատառքն նախդիրս՝ Առ, յօրինէ զտրականն հո-

րովն, և գրեթէ միշտ յարի յայնպիսի բառ, որ նշանակէ զկենդանի, մանաւանդ զբանական կենդանին, որ է մարդն, որպէս՝ առ արքայն, առ քեզ, առ վարժապետն, առ վաճառականն, եւն.

Հոլովառու նախդիրս Ա,Ռ՚Ի, յարեալ ի բառս բաղաձայնիւ սկսեալս՝ կազմէ զներգոյականն, և զըն-դրական հոլովս, որպէս՝ առ ՚ի քեզ, առ ՚ի հօրէ, առ ՚ի քրիստոսէ, եւն.

Հոլովառու՝ Ց, կազմէ զտրական հոլովն միայն, որպէս՝ ցարքայ, ցմայրաքաղաքն, եւն.

Հոլովառու, Զ՝ յօրինէ զհայցականն. զներգործա-կան, և զպատմական հոլովս, որպէս՝ զբերդաքաղաքաւն, զմարդ, զայցանէ, եւն

Իսկ նախդիրս Ը,Ն,Դ, կազմէ զներգոյականն, զտրականն, և զներգործական հոլովս, որպէս՝ ընդ աշեկէ, ընդ գետն, ընդ գնալն, եւն.

Հ. Ո՞րինչ են հոլովառու նախադրութիւնք.

Պ. Հոլովառու նախադրութիւնք են բառք ինչ, որք զհոլովական մասունս բանի առնուն իւրեանց խնդիր, և զպարագայս ինչ նոցա յայտ առնեն, յորոց ոմանք են Բնականք նախադրութիւնք, որպէս՝ առ, ընդ, ըստ, վասն, եւն. և ոմանք յարմարեալ յանուանց կամ յայլ մասանց բանի վասն որոյ և կոչին Յարմարական նախադրութիւնք, որպէս՝ յաղագս, յանդիման, առաջեւ, յայս կողմն, ՚ի ձեռն, ՚ի պատճառս, առ ՚ի դէպ, եւն.

Հ. Ո՞յք են նախադրութիւնքն այնոքիկ, որք զխնդիր իւրեանց պահանջեն ՚ի սեռական հոլովն.

Պ. Նախադրութիւնք պահանջօղք զՍեռական հոլովն են սոքին՝

Վասն, սակս, 'ի սակս, յաղագս, | համար, հետէ,
աղագաւ, պատճառաւ 'ի պատճառս, | ուէտաղտաղովը,
'ի պէտս, առ 'ի պէտս. — — — | պատճառովը։
Փոխանակ, փոխանակ, փոխարէն, | տեղակ,
'ի տեղի. — — — — — | պէտալը։
Զօրէն. — . — . — ձման, պէս.
Ըրանց. — . — . — առանցը.
Առընթեր. — . — . — մօտը, հէտէնը.
Զկնի, յետ. — . — — յէտոյ, էտով.
Յետոյ, յետոյսատ. — . — քամահին, քամահէնցը.
Առաջի, յառաջոյ, զառաջեաւ. առաջէն, առաջէւանը։
Ընդ առաջ. — . — — առաջէնը, առաջը։
Յանդիման, ակն յանդիման, դէմ | դէմացը, շանշա-
յանդիմանի, հանդէպ, — | րէն, առաջէնս։
Ներքոյ, 'ի ներքոյ. — . տակէն, ներքևանը։
Արտաքս, արտաքոյ. — . դէուսէն, ներքևանը։
Ընդ մէջ, 'ի մէջ, | մէջէն,
'ի միջի, 'ի միջոյ. | մէջէյն, արանջէնց
Ի վերայ. — . — — վրէն, վէրան։
Ի ձեռն. — . — — ձեռքովը
Յաջմէ ընդ աջմէ. . — աջէ կողմէն,
Ի ձախմէ, յահեկէ, | ձախէ
ընդ ահեկէ. — — | կողմէն։
Յայսկոյս. — . — — էս կողմէն, էս կօղէն։
Յայդկոյս. — . — — էտ կօղէն։
Յայնկոյս. — . — — էն կօղնէն, էն թարաֆէն։
Յառաջկոյս. — — — առաջի կողմէն։
Յետ կոյս. — . — — քամահի կօղէն։
Ի վեր կոյս. — — — վերի կօղէն։
Ի վայր կոյս. — — — ներքի կօղէն։

Օր՝ վասն մեղաց տրտմեցուցի զնա.— 'ի չէր սահ-
մանն աշխարհիս լիցի.— վարձ ձեր է այն՝ փո-
խանակ պաշտամանց ձերոց.— շօրէն արքէլոց այսր
անդր դեդեւին.— գնային ընդ առաջ նորա.— կա-
ցին յանդիման փառաւորին.— ընդ աջմէ և ընդ ահեկէ
արտաքոյ.— յայնկոյս գետոյն.— Եւն.

Հ. Ո՞յք են նախադրութիւնք այնոքիկ, որք զխնդիր իւրեանց պահանջեն 'ի վերջահոլով տրականն։

Պ. Նախադրութիւնք պահանջօղք զՎերջահոլովն Տրականն են սոքին,

Մերձ, մօտ հուպ. — Տօտէն Տօտը։

Կից. — . — . հէց, հյուստ, հապամ, հէտը։

Նորնթեր. — } (տես ուրոյն հոլովմամբ։
Պէպ. — — — }

Ընդդէմ, յանդէպ յանդի- }
ման, դէպ յանդիման, յայտ } (տես ուրոյն հոլովմամբ
յանդիման, ակն յանդիման }

Գեր, գեր 'ի վերոյ. — առաւել։

Օր՝ աղաղակեցին և երկոքին ծերքն հէց նմին.— կայց մեզ առընթեր.— խլեցին տեղի դէմ գլխոյն է.— գեր Տարտկան գտան սովաւ զօրացեալ.— զայս հանապազ և միշտ կոխկամք, զի ընդէրեն գեր 'ի վերոյ լինիցիմք.— Եւն։

Հ. Ո՞յք են նախդրութիւնքն այնոքիկ, որք զխնդիր իւրեանց պահանջեն 'ի սկզբնահոլով տրականն։

Պ. Նախադրութիւնքն պահանջօղք զխնդիր 'ի Սկզբ-նահոլովն Տրականն են սոքին։

Հուպ, մերձ, մօտ.— (տես վերջահոլով տրականաւն։

Մինչ, մինչև. — մինչև, չէօրանը։
Այս, կողմն. — Բուրաքին, հողմնե։

Օր՝ դարձաւ ՚ի հինն հողմն. — նաւեաց յայն հոյս. — մինչև ՚ի թաղաւոն. — մինչև ՚ի Տոսա աւրևու. — Եւն։

Հ. Որք են նախադրութիւնքն այնոքիկ, որք զխնդիր իւրեանց կամին պահանջել ՚ի հայցական հոլովն։

Պ. Նախադրութիւնք, որք պահանջեն զտրականն հոլովն են սոքին։

Իբր, իբրև, իբրու, որպէս. — նման դէս
Վասն. — — չաւնյ։

Գերեքան, ՚ի վերքան, անդրքան, յաւէտ քան, առաւել քան, — — — | աւհէ, աւաւ—էլ, շաւ աւէլէ, շաւ էն զօլը։

Օր՝ ՚ի վերջան շէրհէնա. — և անդր քան զնա. — ոսկի ծանր է քան զարծաթ. — իբրև զէօղ մի քարշեցին զքոյրն մեր, — Եւն։

Հ. Որք են Նախադրութիւքն այնոքիկ, որք զխնդիր իւրեանց պահանջեն ՚ի գործիական հոլովն։

Պ. Նախադրութիւնք առօղք զխնդիր ՚ի Գործիական հոլովն են սոքին։

Համբերձ. — — — Բերաբէր, հէւըը։
Հետևի. — — — հէւաւ, ըրաւ։
Յաւաջ. — աւաւ։
Յետոյ. — — էրուն, էրը։

Օր՝ երկոտասան աւաւեր յէրայ. — Նստարուք դուք անդր համբերձ էշէլէ. — Նստաւ արտաքոյ բանակին՝ հէւաւ երկոտասան հըրաւաւաւ. — վեց անցք յաւաջ. — Եւն։

Հ. Ո՞յք են նախադրութիւնքն այնոքիկ, որք զխնդիր իւրեանց պահանջեն 'ի Պարառական հոլովն։

Պ. Նախադրութիւնք պահանջողք զխնդիր 'ի Պարառական են՝

Շուրջ, շուրջանակի. — — — Չորս կողմը։

Օր՝ ժողովուրդն շուրջ զնովաւ նստէր. — շուրջանակի զթշնամեօքն պատեալ կոտորեցին. — Եւ։

Հ. Ո՞յք են նախադրութիւնքն, որք զխնդիր իւրեանց առնուն 'ի Բացառական հոլովն։

Պ. Նախադրութիւնք, որ առնուն զխնդիր 'ի Բացառական հոլովն՝ են այսոքիկ՝

Բաց, բայց. — — — — Զատման, բաշխայ։

'Ի բացեայ, հեռի, մեկուսի, զատ. — Հեռու, ուզաղ.

Գաղտ. — — — — Ծածուկ։

Հետէ. — — — — Վերջը։

Օր՝ ամենեքեան ցրուեցան՝ բաց յառաքելոցն. — Բաց յինէն այլ ած քեզ մի՛ լիցի. — խնդրեաց իւր տեղի մի՝ բաց յայն բազմամբոխ ժողովրդոց. — Գաղտ 'ի հօրէն երթայր յեկեղեցի. — առեալ Մովսէսի զխորան իւր՝ եհար արտաքոյ բանակին՝ մեկուսի յամբոխէ անտի. — 'ի Բացեայ յանապատէն. — զմարգարէսն ամ 'ի Սամուէլէ հետէ. — Եւ։

Հ. Գտանի՞ն արդեօք և այլ ինչ գիտելիք զնախադրութեանց։

Պ. Այո. վա՛սզի կարի յոյժ հարկաւոր է գիտել

Նախ՝

Ծանօթութիւն Ա.

Թէ՝ ոմանք 'ի նախադրութեանց առնլով զխնդիր 'ի զանազան հոլովս՝ փոփոխեն զնշանակութիւն իւրեանց, որպէս՝

ա.) ԱՌ (ԱՌ՚Ի).

1.) Երբեմն առեալ զ[illegible] հոլովն՝ նշանակեն [illegible], որ՝ առ [illegible]. — առ [illegible] — առ 'ի [illegible]. — առ 'ի զԹարախս [illegible]. — առ 'ի խնդրելոյ զվրէժս 'ի Թշնամեաց. — Եւ։ «Նոյն իմաստ պահի երբեմն և 'ի վարիլն իբր նախդիր, որ՝ [illegible] արարի. — ոչ համարեցաւ աբրահամ զանձն իւր գլուխ և ձոխս [illegible]՝ որ պատահեցին նմա. — [illegible] հարկանիցէ. — [illegible] 'ի [illegible]. — [illegible] 'ի [illegible]. — [illegible] սրտիւն բարկութեն, Եւ։ Սերթ և նշանակէ՝ [illegible], [illegible], որ՝ [illegible] կամ [illegible] մեղանչել. — պատերազմեցի [illegible], Եւ։ Սերթ և նշանակէ՝ [illegible], '[illegible], որ՝ [illegible] համարեսջիք. — զանձինս [illegible] ունել.

2.) Երբեմն առնլով զ[illegible]՝ նշանակէ՝ [illegible], [illegible], որ՝ [illegible] կայր. — մի՛ ագյին [illegible], Եւ։

3.) Երբեմն առեալ զ[illegible] խնդիր՝ նշանակեն [illegible], 'ի [illegible], որ՝ առ [illegible]. — նզովեալ ըղԹղենին առ [illegible]. — անդ եղին առ 'ի [illegible] զսուրսն քարեղէնս. — առ 'ի [illegible] հիւԹոյ երկրին, Եւ։

4.) Երբեմն առնլով զ[illegible]՝ նշանակէ՝ '[illegible], [illegible], [illegible], որ՝ առ [illegible] բարձու. — առ [illegible]. — առ [illegible] գետոյն, Եւ։ Սերթ և '[illegible], '[illegible], որ՝ առ [illegible]. — առ [illegible]. Եւ։ Սերթ

ևս Նշանակէ, Բաղդատութեան, որ՝ զի՞նչ է յարդ առ ցորենով, եւն.

Ե.) ԸՆԴ.

1.) Հանդերձ Սեռական խնդրով նշանակէ՝ փոխանակ, ՚ի տեղի, որ՝ Թագաւորեաց եղբայր նորա ընդ նորա.— առ մի ՚ի կողից նորա, և ելից ընդ այնր մարմին.— տացես նոցա ընդ ես և ընդ քո, եւն.

2.) ՚Ի յարկին Այլազգական հոլովն լեր նախդիր, կամ հանդերձ Վերջահոլովական Տրական խնդրով նշանակէ՝ Հանդերձ, ՚ի միասին, Ընդ, Օգնեա, որ՝ եկին ընդ ես և սոքա.— ընդ ոտքէս քո դասեմ, և ընդ արդարս պաշտեմ.— ընդ միմեանս վիճէին.— բաղդատեցին ընդ աբրահամու.— ընդ հրեշտակայն զօրաց.— ընդ երանելի ծննդեանն երգեսցուք, եւն. Սերթ ևս նշանակէ՝ ՚ի վերայ, որ՝ նախանձեցաւ ռաքէլ ընդ քեռն իւրում.— խռովեալք ընդ բանին.— զարմացան ընդ բանն, եւն. Ատէպ բերէ և զնշանակութիւն գործիականի, բացառականի, ներգոյականի, կամ տրականի, որ՝ ընդ մի երեքն շրջամանն գովէին.— կախեսցի երկան իշոյ ընդ պարանոց նորա.— ասել ընդ միտս.— Թքանել ընդ երեսս, եւն. Արկնութեամբ նշանակէ Ընդ մէջ, ՚Ի մէջ, որ՝ մի լիցի կռիւ ընդ ես և ընդ քեզ, և ընդ հովուաց իմ և ընդ հովուաց քո.— այս եղիցի քեզ նշան ընդ մշտնջենաւորն, և ընդ յաւիտեան, եւն.

3.) Հանդերձ Գործիականաւ ունի զզօրութիւն մասնկանս Ընդ, որ է ՚ի ներքոյ, որ՝ հնազանդ լեր ընդ ձեռամբ նորա.— նստաւ էշն ընդ բեռամբ.— զովանջիք ընդ ծառով, եւն.

Գ.) ԸՍՏ.

1.) Առեալ ընդ Տրական կամ աննախդիր հայցական հոլովոց՝ նշանակէ՝ Հանգէտ, Պէս, Համեմատ, որ՝ ըստ պատկերի նորա.— ըստ բանիդ ըստ այդմիկ.— եղիցի ըստ բանի քում.— ըստ կարգի նմին.— երթալ ըստ կամս իւրեանց.— հատուցանել իւրաքանչիւր ըստ գործս.— տալ ցորեան ըստ բերոյն, ևն. Արդ ևս առընթեր բայից՝ անցանէ, ելանէ, ևն, նշանակէ Առաջոյ, Առընթեր, որ՝ անցանել ըստ բերդովն.— ելին ըստ քաղաքն, ևն.

2.) Իսկ ընդ աննախդիր բացառականի նշանակէ միանգամայն՝ Հանգոյն և Օրինակին, որ՝ զթագաւորսն որ ըստ նմանէ էին.— այր ըստ առնէ մոլորեցան.— օր ըստ օրէ,— ամ ըստ ամէ, ևն.

Առերորդ՝

Ծանօթութ. Ի.

Թէ՝ ոմանք 'ի նախադրութեանց առանց խնդրոյ վարելով 'ի խօսակցութիւնս՝ փոխին 'ի մակբայս, որպիսի են առքին՝ Օրինակ, ընդէր, առաջին, յանդիման, հանդէպ, ընդդէմ, յետոյ, 'ի բացեայ, մինչև, ներքև, վերոյ, մերձաւոր, ևն. որ՝ առաջին և ընդ նմին երթային.— առաջի ցայնոսիկ՝ որ ընդ նմա երթային.— ընդդէմ գտանիլ.— եկաց 'ի վերայ գլխոյ լերինն 'ի բացեայ.— ներքին դրունք քաղաքին բացան.— առնոյր զթագաւորն մերձաւոր.— պատմեաց մեզ՝ վերոյ ետես զհրեշտակն.— մատուցեալ յանդիման՝ առաջին զթագաւորն, ևն.

5.

ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.

բաժանի ՅԵՐԿՈՒՍ տեսակս, որք են՝

1. ՀՈՄՈՄԱԿԵՐՏՔ.	2. ՀՈԼՈՎԱՌՈՒՈՒՔ.																			
որք առանձին անուամբ կոչին.	որք բաժանին նախ՝ յերկուս տեսակս, այն է՝		և կարեն անուանել ըղ-խնդիր 'ի հոլովս.						Եւ Երկրորդ՝ 'ի զանազան տեսակս՝ որպէս են՝											
Նախդիրք, և են,																				
Դ, Ց, Ա, Ց, ԸՌ, ԸՌ, Դ, Ց, Զ, ԸՆԴ.	Ընական, և	Յարմարական.	Սեռական,	Տրական,	Հայցական,	Բացառական,	Գործիական, և	Պարառական:	Պատճառական,	Ժամանակական,	Տեղական,	Դասական,	Նմանական,	Ներհակական,	Օտարական,	Փոխարինական,	Այորդական,	Գերադրական,	Բաղդատական, և	Միջնորդական:

Ե. ՏԵՍԱԿՔ՝

Ծանօթութիւն Գ.

Թէ՝ նախադրութիւնք ըստ նշանակութեան իւրեանց և երբեմն ըստ նշանակութեան խնդրոց իւրեանց, որոշին 'ի զանազան տեսակս, որք են՝ Պատճառական, Ժամանակական, Տեղական, Գործական, Նմանական, Ներհակական, Զատական, Փոխարինական, Կցորդական, Գերադրական, Բաղդատական և Միջնորդական։ Այլ թէ ո՞յք 'ի նախադրութեանց վերաբերին յիւրաքանչիւրում այսոցիկ տեսակաց, որ ունի աչս տեսանելոյ՝ տեսցէ։

Գլ. Ժ.

Յաղագս Մակբայի։

Հ. Զի՞նչ է մակբայն։

Պ. ՄԱԿԲԱՅՆ է այնպիսի բառ ինչ, որ եդեալ 'ի վե՛ր բայի, կամ այլոց բառից՝ որք 'ի մէջ բերեն զնշանակութիւն գործողութեան, ցուցանէ ըզպարագայ ինչ կամ զեղանակ գործողութեան, որպէս՝ Այսօր ուսոյց, այնչափ խրատեցի, ընդ երեկս եկին, առաւել իջանէին, միանգամ լուայ, է՞ր հիւանդացաւ, այո՛ բամբասէր, Ուրեմն լուեալ իցէք, ևն։

Հ. Մակբայն 'ի քանի՞ տեսակս բաժանի ընդհանրապէս։

Պ. Մակբայն ընդհանրապէս բաժանի յերկուս, 'ի Բնական, և 'ի Յարմարական։

Հ. Զի՞նչ է բնականն, և զի՞նչ յարմարականն։

Պ. Բնական մակբայ կոչին այնք, որ միշտ և ամ ուրեք լիբր մակբայ վարին, և չեն ՚ի փոխ առեալ յայլ մասանց բանի, որպիսի են այս բառք՝ աստ, անդ, այժ՛, ուր, ո՛վ, Եւն. Իսկ

Յարմարական մակբայ ասին այնք, որք յարմարեալ յանուանց՝ կամ ՚ի դերանուանց, կամ յայլ տեսակ բառից՝ ՚ի գործ ածին լիբր մակբայ, որպիսի են՝ առժամայն, յոյժ, ցերեկ, յանչափ, այսօր, ներբա, մինչ, Եւն։

Հ. Իսկ մասնաւորապէս՝ մակբայն ՚ի քանի՞ տեսակս բաժանի արդեօք։

Պ. Մակբայն մասնաւորապէս նկատեալ բաժանի յերեքտասան տեսակս, որք կոչին, Որակական, Քանակական, Ժամանակական, Տեղական, Թուական, Հարցական, Ստորասական, Երկբայական, Բացասական, Զատական, Հաւաքական, Ցուցական, և Բաղդատական։

Հ. Զի՞նչ է որակական մակբայն։

Պ. Որակական մակբայն է այն, որով բացատրի, թէ՝ արդեօք գործողութիւն որպիսի՞ լինի եղանակաւ կատարի, այսպէս թէ՝ այնպէս, նման թէ՝ աննման, բարի՞ թէ՝ յոռի, յայտնի՞ թէ ծածուկ, Եւն, որպիսի են՝

Այսպէս, սոյնպէս.	—	[illegible]
Այդպէս, դոյնպէս.	—	[illegible]
Այնպէս, նոյնպէս.	—	[illegible]
Որպէս, զիարդ.	—	[illegible]
Բարւոք. —	—	[illegible]
Յայտնի, յայտնապէս.	—	[illegible]

Լո՛ւռ ՚ի լուռ, — լուռ մնջօրայ։
Զանխլաբար, գաղտնի. — ծածուկ, թաքուն։
Լսելեաց, լուիկ իմն. — [illegible]։
Պղլորաբար, հեշտեաւ. — հեշտա-ընտավ։
Բանիւ, բանաբար. — } զօռով,
՚ի հարկէ, յակամայս. — } ակամայ։
Կամակար. — յօժարութեամբ,
Զուր, տարապարտուց, } նահախ տեղէ,
վայրաբար, ընդ վայր. — } փուչ տեղանէ։
Հետի, հետիոտս. — փիադայ։
՚Ի մերկուց. — — ակլորը։
Ինձէն. — — — ինչու-ինչ։
Ինքնին. — — — էնքը ընքը։
Յունարէն. — — յունաց լեզուով։
Ռուսերէն. — — ռուսաց լեզուով։
Հայերէն. — — հայոց լեզուով։
Հարևանցի, ՚ի հարևանցի. [illegible], երես՝ երես։
Այլազգ. — — — ուրիշ կերպ։
Յանդէտս. — — անգիտացած, բէխաբար։
Որ՝ Այսպէս ասացեալ ինձ. — Էր ուրեք հրահանգէ. — լուէն է ինձ խօսիլ էս. — Բանն պտոնն զայրն զայն. — կամակար աշխարհի. — յեղէն լուայ. — ՚ի մերկուց շրջէր. — ուսուցէքն խօսի այս աշակերտ. — կամիմ հարևանցի [illegible] ընդ տեղիս. — Գնացէն զհետ նորա հետի. — զօր օրինակ ծաղկեալ հաւ. — Եւն։

Հ. Զ՞ինչ է քանակական մակբայն։

Պ. Քանակական մակբայն է այն, որով ցուցեալ լինի քանակութիւն կամ չափ գործողութեան, որ՝ պակասութիւն, առաւելութիւն, սաստկութիւն, ընդհանրութիւն, մասնաւորութիւն, եւն, որպիսի են՝

Այսչափ, այսքան. — [illegible]
Այդչափ, այդքան. — [illegible]
Այնչափ, այնքան. — [illegible]
Որքան — — [illegible]
Համօրէն. — — [illegible]
Համանգամայն, առ հասարակ, 'ի միասին. — — [illegible]
Ոչնաւ, ամենեւին, բնաւին, բոլորովին. — [illegible]
Շատ, յաւէտ, առաւել. — [illegible]
Առաւել եւս. — [illegible]
Եւս քան զեւս. — [illegible]
Սակաւ մի, սակաւիկ ինչ. — [illegible]
Փոքր 'ի շատէ. — [illegible]
Խոյն մի, դոյզն ինչ. — [illegible]
Բաւականապէս. — [illegible]
Սակաւիկ մեւս եւս և, Փոքր մեւս եւս և. — [illegible]

Փ՝ [illegible] աշխարհս ոչ [illegible] զիս. — [illegible]

Հ. Օ՛ ի՞նչ է ժամանակական մակբայն.
Պ. Ժամանակական մակբայն է այն, որ յայտնէ զժամանակ գործողութեան որպէսի են՝
Այժմ, այժմու, արդ, զարդիս. [illegible]
Այժմէն, արդէն. — — [illegible]

Այսօր, ՚ի սերկեանս։ — ըսօր

Վաղիւ։ — — առաւօտը,

Երէկ, յերեկն։ — էրէկ, ՚էրէկէ։

Յաւանդ, յեւանդն։ — Մէկալ օրը։

Այգուն, այգուց։ — էգսայ, առաւօտը կղերատէ։

Օմիջաւուրբ։ — հէս օրէն։

Ընդ երեկս։ — Էրիկնադէմ։

Երբեմն, մերթ։ — Բազի վախտ։

Վաղուրեմն, վաղուեմ, ՚ի վաղուց։ Շատոնց, առաջուց։

Ապա, զկնի։ — Էտքը։

Յայսմհետէ, այսուհետեւ։ — Տըհէնէհէտանց պէնըր։

Յորմէ հետէ։ — էն վախտան պէրը, որ։

Երբ, երբ, յորժամ, մինչ։ — Երբէ որ։

Դեռ, տակաւին։ — Հէլայ։

Միշտ, յար, յարաժամ, յաւէժ, յաւէտ, հանապազ։ — Միշտ, համեշայ։

Մինչդեռ, այն ինչ։ — ֆաղէ որ հալայ։

Մինչեւ, մինչչեւ։ — Դեռ հէլայ, ձանէոր չէ։

Յայնժամ։ — — Մինչև էն, չէրեւ էն վախտը։

Վաղիւ։ — — Պծըր պծէր։

Նոյնժամայն, նոյնհետայն։ էն սհաթը։

Յանկարծ, յեղակարծ։ Ղէրատն ղէրը։

Փոյթ, արագ։ — Շուտ, շուտավ։

Ճեպով, շտապաւ։ — Ճահդէ։

Տուպ։ — — Տօպէրըխըր։

Նոսկոյն, իսկ եւ իսկ։ — Էն սահաթը։

Անագան ուրեմն։ — Անձաղ որ, հէճան հէճ։

Ուր ուրեմն։ — Եաւա էս, ըրեւէ յեաւոյ, հէճան հէճ։

Տակաւ առ տակաւ։ — Եաւաշ եաւաշ։

Առ սակաւ սակաւ. — քիչ քիչ հա՛.

Հուսկ յետոյ, հուսկ ապա. Վերջըվերջէն, լաւ յետոյ.

Օր՝ Այժմ տեղեկացայ. — հիմա իմացայ. — յորմէ հետէ պատահեցայ. — [illegible] պատահեցայ. — Մինչ-չև հասեալ էր ընկերն իմ: — յեղանակն [illegible] ցաւ. — [illegible]. — [illegible]. — [illegible] յետոյ եկեղին և շաւաշակն. — յերկարե ժամս ինչ զպատասխանին, և ո՛ր [illegible] ծուլութեամբ նկիզբն [illegible] պատմէ զամենայն. — փոյթ առնի [illegible], եւն.

Հ. Ո՞ ինչ է տեղական մակբայն։

Պ. Տեղականն է այն, որ ցուցանէ զտեղի գործողութեանն, որպիսի են՝

Աստ, աստանօր, աստէն. — ըստեղ։
Աստի, աստուստ. — ըստեղէն։
Այսր, այսրէն. — — — ըստեղ։
Այտի. — — — — ըտեղէն, ըտեղաց։
Այդր, այդրէն. — — ըտեղէն, հէնց ըտեղ։
Անդ, անդր, անդանօր. — ընդեղ։
Անտի, անդստին. — — ընդեղէն։
Արտաքս, ի դուրս. — — դէպ դուրսն։
Ի բացուստ, ի հեռուստ. — հեռուանց։
Ստորև. — — — — ներքևը։
Ուր, ուրանօր. — — — ուրտեղ որ, որ ըն-
ուր ուրեք. — — — — տեղ, ընդեղ որ։
Ուստեք — — — մէկ տեղէն։
Ի թիկանց. — — [illegible]։
Այլուր. — — — ուրիշ տեղ։
Այլուստ. — — — ուրիշ տեղէն։

Օր՝ Ասամօր [illegible]. — [illegible]. — [illegible]

[illegible]

Հ. Ո՞րն է Թուական մակբայն։

Պ. Թուական մակբայն է այն, որով ցուցեալ լինի թիւ գործողութեան։ Որք զի յայտ առնէ զհամար գործոյն, կամ զկարգ ինչ յառաջնութեան, կամ յետնութեան, կրկնութեան կամ հետզհետէ լինելութեան, որպիսի են՝

Միանգամ, առանգամ մի, առ մի նուագ. — — — — —	[illegible]
Երկիցս — —	[illegible]
Նախ, նախառաջին, զառաջինն. — —	[illegible]
Երկրորդ, ապա. —	[illegible]
Մի. — — —	[illegible]
Միւս. — — —	[illegible]
Քանիցս, քանիցս անգամ. — — —	[illegible]
Յոլովակի, յաճախակի. —	[illegible]
Մի ըստ միոջէ. — —	[illegible]
Կրկին, կրկնակի. — — — — — —	[illegible]
Դարձեալ, անդրէն, վերըստին, միւսանգամ. — —	[illegible]
Ի վերջոյ. — —	[illegible]
Փոխանակաւ. — —	[illegible]

Թ՝ Նախ [illegible]

զատմէ.— փոխանակ— աշխատէին.— դարձեալ ասէ ձեզ.— ՚ի վերջոյ հատուածոյ.— քո եմ՝ ամէն ոգե-սեր՝ թէ և առ մի նուագ ընթեր մեղիցէս.— առնգամ մի հանդերձեալ ՚ի հոգւոյ.— հատուցէ հրեին, ևն։

Հ. Զի՞նչ է հարցական մակբայն։

Պ. Հարցական մակբայն է, որ զպատճառ կամ զկասկած գործողութեան հարցանելով յառաջ ածէ, կամ խնդրէ զորպիսութիւն, զտեղիս, զժամանակն, գործոյն, որպիսի են՝

Ո՞ր, զի՞, հի՞մ. — ընդէ՞ր համար, ինչ՞։
Ու՞ր, ուր՞, ընդէ՞ր, յո՞ր սակս. ի՞նչ անտարակոյս, ևի՞,
Զի՞նչ. — — ընդէ՞ր համար, ի՞նչպէս, ևն։
Զիա՞րդ, ի՞բր, որպէ՞ս.— ի՞նչպէս։
Ո՞չ, ո՞չ ապաքէն. — մի թէ չէ՞, չէ՞ մի արդեօք։
Քանիօ՞ն. — — ի՞նչ չափ։
Ի՞ւ, ի՞ւ իւիք. — — ի՞նչով, ի՞նչ ձևով։
Մի՞ թէ. — — [illegible]
Ուրդեօ՞ք. — — [illegible]
Ուստ, ուստի՞. — — ի՞նչ տեղէն, ո՞ր տեղէն։
Ե՞րբ. — — — — ե՞րբ, հեռի՞։

Փ՝ Ո՞ր հետամտեցաւ.— յո՞ր ասէ արդեօք.— զիա՞րդ եհրեցուցանէ.— ո՞չ պատուիրեցաւ.— ո՞չ ապաքէն և մաքսաւորք և մեղաւորք զնոյն գործեն.— զի՞նչ գործեցեր զայդ.— մի՞ թէ քաղիցե՞ն ՚ի փշոց խաղող.— Տառանդեցէ՞ք արդեօք զհոգևոր օրհնութիւն.— ո՞ւ երեք համբերեաց.— ե՞րբ եհասանիցէ, ևն։

Հ. Զի՞նչ է ստորասական մակբայն։

Պ. Ստորասական մակբայ կոչին այնք, որք եդեալ առ

բայց՝ ցուցանեն զպատուգուն և զհաստատութիւն գործողութեան, և կամ զ յանձնառուին ըստ կերպի երդման, որպիսիք են՝

Այո. — Հա՛, հըրա՛մմէնէք:

Արդարև, յիրաւի. — — Հա՛, ըղո՛ւրդ որ, ճրաւն է՛, է, հաւ մէղ էյ:

Հաւաստեաւ, անշուշտ. — Դրնասդա՛նագ, հաստատ, ասանց տարակուսանաց:

Արդ քաջ, և կարի իսկ քաջ. — Դէա՝ խնդիր չէ, հեալքան որ, հա՛ հա՛:

Ապաքէն, արդեօք. — — Հէլպէթթայ, 'ի հարկէ, հարծէմ թէ:

Գուցէ, գոգ, գոգցես, գոգցես թէ. — — Հէնց գիտա թէ, համարէ՛ս թէ:

Ամէն. — — Հա՛ ըլնի, հա՛ հա՛, ամէն, ըղորդ է:

Օ՛ն և օ՛ն. — Եկէք՝ էնդէր (անկ՛ ընչ ինձ,) հա՛հա՛:

Փ՝ Ամէն է ուրախութիւն. և նա ասէ, այո՛ այս է. — յէրանէ ... ըստ իւրեանց չարութեան. — և զի այս այսպէս է անշուշտ, ջանասցուք. — Եւ այս բարութեանց ինչ նշանակ իցէ, և հարէ ... — եթէ հաւատայք դուք մովսիսի, հաւատայիք արդեօք և ինձ. — Ճշմարտութիւն գոգցես բարկութեամբ հարեալ. — ասասցէ ամենայն ժողովուրդն, ամէն. — ամէն ասեմ ձեզ. — օ՛ն և օ՛ն արարէք՝ ինձ տէր, և օ՛ն և օ՛ն յաւելցէ՛, եւս։

Հ. Ո՞ր ինչ է երկբայական մասնիկն:

Պ. Երկբայական մասնիկն է այն, որ զգործողութիւն ցուցանէ զտարակոյս ինչ, զկասկած, զ յոյս կամ զերկիւղ, եւս որպիսիք են՝

Գուցէ, գուցէ թէ, գուցէ երբէք, գուցէ արդեօք. — — | Շիւպհէսիզ տըր, հէմին պէլքի օ՛լմազ։

Թերևս, թերևս արդեօք. — — — | Էհթիմալ, հէմին էհի՝ օլ։

Մի՛ արդեօք. — Շիւպհէսիզ՛ դըր, հաքիքաթ։

Մի՛ թէ. — — Յարի՛նէշէօլ, շիւպհէսիզ, էհթիմալ։

Օրինակ՝ Զերծի՛ր 'ի լեառն, գուցէ ընդ նոսա ըմբըռնեսցիս.— Մեք գուցէ կամիցաք հնազանդել նոցա զօգիս գոյէն.— Թերևս արդեօք և ինձ շնորհեսցէ.— Եթէ՛ նա արդարոյ կաշառիցէ անօրէնն.— Մի՛ արդեօք դու ես եգիպտացին.— պնդագոյն աղաղակեսջի՛ք, մի թէ 'ի քուն իցէ ած ձեր.— [illegible]։

Հ. Զի՞նչ է բացասական մակբայն։

Պ. Բացասական մակբայ ասին այնք, որ ցուցանեն զբացասութիւն կամ զարգելումն գործողութեան կամ կրելութեան, որպիսի են սոքին։

Ո՛չ, չ. — — — չէ, չը։

Ո՛չ ևս, ո՛չ բնաւ, ամենևին ո՛չ, ո՛չ երբէք. | Ասլա, չէ՛։ ասլա չէ։

Նաև ո՛չ ևս, ո՛չ այլևս. Էլ ասլա չէ։

Մի՛, մի՛ բնաւ, մի՛ երբէք, մի՛ լիցի. — | չէ՛, ասլա չէ՛, [illegible] չէ՛ չէ՛ չէ՛ չէ՛։

Մի՛ և մի՛ ևս, ամենևին մի՛, ո՛ն անդր.— | ասլա չէ՛, ասլա, [illegible] Եօ՛ք Եօ՛ք Եօ՛ք։

Քա՛ւ, քա՛ւ լիցի, քաւ մի՛ լիցի. — — — | [illegible]

Օրինակ՝ Ո՛չ երկիցէ յ[illegible].— [illegible] այսպիսի ինչ.— [illegible].— [illegible] մի՛ պար-

ծիր. — ո՛ն անդր ՚ի բաց Խորշեա՝ զոր ինչ մարմ-
նոյն է. — Քա՛ւ, մի՛ երբէք դիցէ արքայ ՚ի վերայ
ծառայի իւրոյ այդպիսի բան. — և այս նուաստ-
ութեան ի՞նչ իցէ ո՛ն անդր, քա՛ւ լիցի. — ընկեր
հարցէ՞ս զքեզ, եւն։

Հ. Ո՞րինչ է զատական մակբայն։

Պ. Զատական մակբայն է այն, որ ցուցանէ զորո-
շումն ինչ ՚ի գործողութեն, որպիսի են՝

Միայն, և եթ, ուրոյն, սոսկ, լոկ. — — | մենակ, բնաւ, տալն։

Միայն ընդ միայն. — | մենակ մենակուկ, բնաւ մենակ հոգի, բնաւ մենակ։

Մի մի, ուրոյն ուրոյն. մին մին, ջոկ ջոկ։

Մեկուսի. — — ջոկ, զատ։

Առանձին, առանձինն. առանձնակի. — — | զատ բնաւ մենակ, մենակ, ջոկ ջոկ։

Օր՝ Արդէն հաց խորտաքանչիւր առանձինն. — այլ ու
և էր նմանեցուցանէ նոցա. — բայց միայն լոկ զմի-
մեանս համբուրէին. — առնոյր զթագաւորն մե-
կուսի. — եւ զի՞ մի մի ասիցէն, ամենգամայն ա-
սացից. — երթ յանդիմանեա զնա, մինչ դեռ դու
և նա միայն ընդ միայն իցէք. — ուրոյն նովին կա-
պանօք պահելին. — ո՛չ խերտեն ... սիրտ
նորա, այլ՝ սոսկ միայն բերան նորա, եւն։

Հ. Ո՞րինչ է հաւաքական մակբայն։

Պ. Հաւաքական մակբայ ասին, որք ցուցանեն զգոր-
ծողութեանն հաւաքապէս լինել, որպիսի են՝

Նրամերամ, գունդա-գունդ. — — — — | դէմադէմ, դէմառդէմ, ուղղակի։

Միաժողով. — — — դէմառդէմ։

Սպառասպուռ. — [illegible]

Բովանդակ. — — [illegible]

Ամենագամայն. — [illegible]

Համօրէն, առ հասարակ. — — — [illegible]

Ընդ ամենայն. — [illegible]

Ըստ ամի, ամ իրօք, ամ իւիք, ամիւ, ամենևիմբ. [illegible]

Օր՝ [illegible] ընդ մահու կորստեամբ [illegible] — [illegible] զհայաստանեայս. — ըստ ամենայնի յաղթեցան, ևն։

Հ. Ո՞րն է ցուցական մակբայն։

Պ. Ցուցական մակբայ կոչին այն բառք, որք նշանակեն զառաջակայութիւն, զյայտնութիւն և զկատարումն գործողութեան, որպիսիք են՝

Ահա, ահաւասիկ, ահաւադիկ, ահաւանիկ, աւասիկ, աւանիկ. — — — — [illegible]

Օր՝ Ահն դու, ահա որդի քո. — [illegible] — [illegible] 'ի լսորանի անդ է. — [illegible] ձեզ զամենայն խօտ. — [illegible] կին քո տուաջի քո. — [illegible], ևն։

Հ. Ո՞րն է բաղդատական մակբայն։

Պ. Բաղդատական (որ և ընտրական) մակբայն է այն, որ ցուցանէ զգործողութիւն ինչ առաւել ընտրելի, բաղդատելով զայն ընդ այլում գործողութեան, որպիսիք են սոքին՝

6. ՄԱԿԲԱՅ.

Բաժանի

Ընդհանրապէս նկատելի՝ յերկուս տեսակս.	Իսկ մասնաւորապէս՝ յերեքտասան տեսակս՝
Բնական և	1. Որակական,
	2. Քանակական,
	3. Ժամանակական,
	4. Տեղական,
	5. Թուական,
	6. Հարցական,
Յարմարական։	7. Ստորասական,
	8. Երկբայական,
	9. Բացասական,
	10. Զատական,
	11. Հաւաքական,
	12. Ցուցական, և
	13. Բաղդատական։

Մանաւանդ, մանաւանդ թէ, առաւել առաւել ևս, յաւէտ.—	էլ չօգ, դահա-էյի չօգ դահա-էյի իլլահի, էլլահէ, դահա-էյի էլ-էլի.
Որչափ ևս առաւել, որչափ ևս. — —	դէա օ՛րջան դա-էլէ, դէա օ՛րջան դահա-էլ:

Փ՝ [illegible] դահա-էլ առ ոչխարս կորուսեալս.— պաշտօնեայք քո՛ իցեն, դահա-էլ ևս ես.— երանելի է տալն, քան առնուլն.— այլ այժմիկ [illegible] ծանուցայք յոյս.— իմաստնագոյնք ցուցան քան զամենեսեան, և յա-էա [illegible].— եթէ զտանուտէրն բեեղզեբուղ կոչեցին, որչափ ևս առաւել զընտանիս նորա.— զի թէ ծառայ թագաւորի լինել պատիւ է, որչափ ևս ևս, Եւն։

ԳԼ. Ը

Յաղագս Շաղկապի

Հ. Զի՞նչ է շաղկապն։

Պ. ՇԱՂԿԱՊՆ է այն տեսակ բառից, որ կարգաւ կապէ ընդ իրեարս զայլ մասունս բանի, կամ զբան ընդ բանի շաղկապէ՝ ծանուցանելով ընթերցողին, թէ՝ մին ՚ի բանից անտի՝ նկատմամբ միւսոյն է պատճառ, թէութիւն, բացառութիւն, հետևութիւն, մեկնութիւն, կամ այլ ինչ սոյնպիսի, որպիսիք են՝ [illegible], Եւն։

Հ. Շաղկապք 'ի քանի՞ տեսակս բաժանին ընդհանրապէս։

Պ. Ընդհանրապէս նկատեալ՝ երկու են շաղկապք՝ Բնականք և Յարմարականք։

Հ. Ո՞յք են բնականք և ո՞յք յարմարականք։

Պ. Շաղկապք Բնական կոչին, երբ միշտ վարին իբր շաղկապ, որպիսի են՝ և, ու, զի, թէ, եւն. Նոյն՝ Յարմարական կոչին, երբ յայլ բառից առեալ իբր շաղկապ վարին, զոր՝ այսինքն, որովհետև, նա, երբ, քանզի, ճշգ մինչ, [illegible], այն զի, վասն որոյ, եւն։

Հ. Իսկ 'ի քանի՞ տեսակս որոշին արդեօք մասնաւորապէս։

Պ. Մասնաւորապէս նկատեալ՝ որոշին շաղկապք չերեքտասան տեսակս, որք են՝ Բաղհիւսական, Տրոհական, Բացառողական, Ընկատարական, Մեկնական, Սկզբնաւորական, Պատճառական, Մակաբերական, Հաւաստական, Թէական, Ս[illegible]րանական և Թարմատար։

Հ. Զի՞նչ է շաղկապն Բաղհիւսական։

Պ. Բաղհիւսական շաղկապն է այն, որ կապէ և յարէ առ միմեանս զերկուս բառս կամ զնախադասութիւնս, որպիսիք են՝

Եւ, և. — · — · — ու, ն։

Եւս, ևս. — · — — ու, ն, էլ էլէ։

Նաև, և ևս, այլ, այլ և, նաև, | էլէ, համ էլ, համ
նաեւս, իսկ, կամ, և կամ, կամ թէ, | էլ, ն, ու,
թէ, եւ թէ, թէպէտ. — — ևէ, էլ։

զոր՝ Ո՛չ միայն լուծանէր զշաբաթս, այլ և հայր իւր կոչէր զած.— 'ի սկզբանէ արար ած զերկ-

կին և զերկիր.— յայնժամ ժամանակի այս եղև եւն.— զի՞նչ կերիցուք, կամ զի՞նչ արբցուք, կամ զի՞նչ զգեցցուք.— Իսկ սողոմոն շինեաց նմա տուն.— պարտ է զօրաց հնազանդ լինել արքային՝ թէ՛ ՚ի խաղաղութեան և թէ՛ ՚ի պատերազմի.— Եթէ Հրէայք, եթէ հեթանոսք, եթէ ծառայք, եթէ ազատք, ամենեքին զմի հոգի արբաք.— Եմ։

Հ. Ո՞րինչ է շաղկապն տրոհական։

Պ. Տրոհական շաղկապ ասին այնք, որ եդեալ ՚ի սկիզբն կամ ՚ի մէջ երկուց նախադասութեանց կամ բանից՝ ցուցանեն զնոսին որոշելի և բաժանելի յիրերաց, որպիսիք համարին բառքս՝

Կամ, և կամ; կամ թէ, թէ, եթէ. — —	եա՛, եա չէ, եա թէ որ չէ,

Օր՝ Կա՛մ լե՛ր իմաստուն, և կա՛մ իմաստնոցն բանից անսացօղ.— որպէ՞ս կամիք, գաւազանաւ եկից, եթէ սիրով հոգւոյն.— Եմ։

Հ. Ո՞րինչ է շաղկապն բացառողական։

Պ. Բացառողական շաղկապն է այն, որ եդեալ ՚ի մէջ երկուց նախադասութեանց՝ ցուցանէ զմին լինել բացառութի ՚ի միւսոյն. կամ որ կապէ զբան ընդ բանի իբրև ընդդիմակ նորին, կամ իբրու ուղղիչ, որպիսի են՝

Այլ, այլ սակայն, իսկ, բայց, բայց սակայն, սակայն։ —	ամմայ, ամա, նօ։
Բայց միայն, բայց եթէ, միայն, միայն թէ, միայն զի, քան թէ, եթէ ոչ, թէ ոչ. — —	միայն, միայնքէ, ֆագաթ, շարտըլար, ամմաքէօր, հէչնըէ կայ օր, այլ։

Օր՝ Թէպէտ յաչս մարդկան տանջեցան, այլ յոյս նոցա լի է անմահութեամբ.— Իմաստ, բայց զգոյշ

ընկճիր.— ո՛չ է մարգարէ անարգ, բայց եթէ ՚ի գաւառի իւրում.— ոչինչ եգիտ, բայց միայն տերև.— բայց միայն զորդեակդ իմ մի՛ դարձուցանիցես անդր.— չիք մարգարէ անարգ, եթէ ո՛չ յիւրում գաւառի.— այր բարկացօղ նիւթէ ըղկռիւս, իսկ երկայնամիտն և զհանդերձեալսն ցածուցանէ.— խոստանայ ապաշխարել ՚ի քուրձ և ՚ի մոխիր, միայն թէ նա եկեսցէ և արասցէ զխաղաղութ̄ի.— սակայն ո՛չ մեղմացաւ անօրէնն ՚ի հպարտութենէ անտի.— ո՛չ այլով իւիք կարեմք արդարանալ՝ բայց եթէ շնորհօքն քո՛.— ևն։

Հ. Ո՞րինչ է շաղկապն անկատարական։

Պ. Անկատարական շաղկապ ասին այնք, որ դնին յառաջոյ անկատար նախադասութե̄ն, որոյ լրացուցիչ բանն սովորաբար սկսանի բացառողական շաղկապաւ, և այսպիսի բառք են սոքին՝

Թէ և, թէպէտ, թէպէտ և. — — —	[illegible]
Թէ և ոչ, ո՛չ եթէ, ո՛չ թէ, իբր ո՛չ եթէ.	[illegible]
Ո՛չ միայն. — —	[illegible]

Օր̄՝ Թէ և մեռանիմք մարմնով, այլ հոգիս մեր մնայ անմահ.— Թէպէտ և զհետ եղև նոցա, (այլ) չկարաց հասանել.— եթէ ո՛չ եթէ յօտար զօրութե̄ ընկալաւ զպատիժ պատուհասին, այլ ՚ի յիւրմէ հեղգութենն.— ո՛չ եթէ ՚ի տուրսն հայի ա̄ծ, այլ ՚ի սիրտ և ՚ի կամս տուողին.— տէրն մեր ո՛չ միայն խոստացաւ առաքել մեզ զսուրբ հոգին, այլ և առաքեաց.— ևն

Հ. Ո՞րինչ է շաղկապն մեկնական։

Պ. Մասնաւորեալ ասին այն շաղկապք, որ եղեալ 'ի մէջ երկու նախադասութեանց կամ բառից՝ յայտ առնեն թէ՝ երկրորդն է մեկնութիւն, վկայութիւն, նմանութիւն, կամ օրինակ նախընթացին, որպիսի են սոքին՝

Այն է, այսինքն է, այն ինքն է, այս է, այսինքն, այսինքն է իբրու, իբրու այն թէ, իբր և թէ, որպէս այն թէ. —	եանի, եանի քի, տախի իտի, կէօյա իտի, էօյլէ էմանա իտի, որ կէ։
Այլ, զոր օրինակ, ըստ այնմ, ըստ որում, օրինակ իմն։	Մէսալա, էնչըլէ, հանկի որ։

Ծ՝ Որդի մասնկայ ընդօծնի իմոյ, այն է՝ եղխազար դամասկացի.— Էլի՛ Էլի. այսինքն է՝ Աստուած իմ՝ Աստուած իմ։— զխնկանոյն ոսկի, այսինքն՝ զաղօթսն.— բարձրաձիչ աղաղակաւ՝ [illegible] այն են զերկինս դողացուցանէին. — ամենեքին կոչմեալ զինու հանդերձ, [illegible] 'ի պատերազմ ձակատիցին.— զարհուրեցաւ անձն նորա, զոր օրինակ շարժեսցի յանտառի ծառ մի 'ի հողմոյ.— օրինակ [illegible] օձի 'ի բաց եղեալ զխածանելն.— ըստ որում երանելին պօղոս գրէ, Եա։

Հ. Ո՞ր ինչ է շաղկապն սկզբնաւորական։

Պ. Սկզբնաւորական շաղկապ անուանին այն բառք, որ 'ի գործ ածին 'ի սկսանիլն ընոր ինչ իմաստ առանձին նախադասութեան, և են այսոքիկ՝

Արդ, և արդ, այլ արդ, բայց արդ, իսկ արդ. — — —	եղէ որ էօյլէ տէյիլ, է՞ հէմ', տէ տըհէէ, էօյլէ ըէնէլօյ յէտոյ՝ պէտա։
Ապաքէն, նա աւանիկ. — — —	է' էյրէսէ է որ, տէ հէյնց, տէ հէմ։

Օր՝ Ի Ղուկասէն՝ ասիցէք առ իս զառակս զայս.— ընդ՝ Ամենայնեցուցից զազգս զայս.— Եւ ընդ՝ լուարուք դուք զառակ սերմանացանին. — Եւս ընդ՝ Ով իցէ սուրբ յաղթող.— Նա՛ առանձին՝ վասն անհնազանդութեան մերոյ ծառայ եղաք մեղաց.— Նա՛ առանձին՝ բարեբանեաց զնոսա.— եւն.

Հ. Օ՞րինչ է շաղկապն պատճառական։

Պ. Պատճառական շաղկապն է, որ եդեալ 'ի սկիզբն կամ 'ի մէջ երկուց նախադասութեանց՝ յայտ առնէ զմին լինել պատճառ կամ շարժառիթ միւսոյն, և են այս շաղկապք՝

Զի, քանզի, վասն զի —	ՉԻՒՆՔԻ, ՊԱՏՃԱՌ ՈՐ։
Որովհետև, որպէս զի, փոխանակ զի, այն զի, այնու զի, նա զի. — — —	ՉԻՒՆ ՈՐ, ՆԷՐ ՀԱՄԱՐ ՈՐ, ԷՆ ՊԱՏՃԱՌԷՆ՝ ՈՐ, ԷՆ ՀՈՒՄԱՐԷ՝ ՈՐ, ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ։
Որ. — — — —	ՉԻՒՆՔԻ, ՈՐ։

Օր՝ Ի Յոհաննէ Հրաման ընկալաք՝ ոչ (միայն) քրիստոնէից եղբարց, այլ և հեթանոսաց ցուցանել զայս.— ոչ կամի ած զմահ մեղաւորին, զի ողորմած է.— գունդ կազմեցին, որ զնոսա չկօթակ արասցեն.— առնեն՝ որպէս զի փառաւորեսցին.— փոխանակ զի լուար ձայնի իմում.— որովհետև ճանաչես զբարին և զչարին, պարտիս խորշել 'ի չարէն և առնել զբարին.— եւն,

Հ. Օ՞րինչ է շաղկապն մակաբերական։

Պ. Մակաբերական շաղկապք են, որք եդեալ 'ի միջի երկուց նախադասութեանց՝ ծանուցանեն թէ՝ յետին նախադասութիւն է եզրակացութիւն կամ հետևութիւն առաջնոյն, որպիսիք են՝

Ապա, ուրեմն, ապաքէն,	ՈՒՐԵՄՆ, ԲԷ ՈՐ ԱՅԴՊԷՍ Է
ապա ուրեմն. — —	ՈՒՐԵՄՆ

Ուստի, վա՛յ, սմին ի-րի, դմին իրի, նմին իրի, սակս որոյ. վա-սն այնորիկ, վասն այդորիկ, վասն այսո-րիկ, այսր աղագաւ, յաղագս այդորիկ. — | Դրա համար, էն պատճառովը, էն հօղմանէ, էդ պատճառովը, էնհօղմանէ, սրահամար, դրա հա-մար, էն սէպէպլէյը՝ որ օր ըլլէնոյ ըլլայ։

Օր՝ Եթէ զիս հալածեցին, ապա և զձեզ հալա-ծեսցեն. — ուխտեցաք սիրել զԱծ, ապա պա-հեսցուք զպատուիրանս նորա. — քանզի առանց չարչարանաց ծնաւ, ապաքէն որպէս զհայր գութ ունի ընդ սմա. — ոչ ողորմեցաւ ընկերին, վասն որոյ և ոչ եգիտ ողորմութի. — ամէն էրէ գրեն թուղթ առ նա. — հաճոյ թուեցաւ Հերովդի, ուստի և երդմամբ խոստացաւ տալ նմա. — անձինք մեր ուրեմն եկեալ իջեալ են 'ի բանտս, ևն։

Հր. Ո՞րինչ է շաղկապ համեմատական.

Պ. Համեմատական ասին այն շաղկապք, որք զերկուս նախադասութիս համեմատել կամ բաղդատել ընդ միմեանս՝ ցուցանեն զառաւելութի 'ի միում քան 'ի միւսում; որպիսի են սոքին՝

Քան, քան թէ. — . քանց, քանցլէ, դէտքէ։

Առաւել, մանաւանդ։ — Էլլախէ, էլլահէն։

Մինչ, մինչև, մինչ զի, անդամ; զի, զի և. — | Էնքան որ, չքոր որ, մինչև որ, էնպէս որ, էլ։

Խո՛ղ թէ. — — — | ասր Խնա Լէ, ասր չՄայ որ, ըհէայ։

Օր՝ Այս ոչ գերեզմանի անգամ զնա ընկալաւ. — այնպէս ահագին էր տեսիլն, զի և Մովսէս ասէր, թէ՝ զահի հարեալ եմ և դողամ. — գործեսցուք

զբարիս առ ամենեսեան, հնազանդք առ ընտանի-
ացն Հաւատոյ.— երկինք ոչ են անարատ առաջի
նորա, քո՛ղ թէ այր գարշ և անսուրբ.— մօտա-
գոյնս մերձենայր, քան ճանաչել նմա զերիսն 'ի
նոցանէ.— պատրաստ եմք 'ի մեռանել՝ քան ան-
ցանել ընդ օրէնս հայրենիս.— ևն։

Հ. Ո՞րինչ է շաղկապն թէական։

Պ. Թէական համարին այն շաղկապք, որ զերկուս բանս կամ զնախադասութիւնս կապելով ընդ միմեանս՝ ցուցանեն զկախումն ինչ միոյ բանի զմիւսոյն, կամ յայտ առնեն զդաշն ինչ և զպայման 'ի մէջ նոցա, որպիսի են այս բառք։

Թէ, եթէ. — — — թէ որ։

Իսկ եթէ, ապա թէ, այլ եթէ, արդ եթէ և եթէ,	ամմայ թէ որ, ամմայ՝ բաշ-ա՝ առաւել չէ գալ՝ թէ որ։
Ապա թէ ոչ, ապա եթէ ոչ.	ամմայ թէ որ չէ կիմ չէ։

Օր՝ Եթէ մեղիցէ քեզ եղբայր քո, երթ յանդիմանեա զնա.— ապա թէ՝ ոչ լուիցէ քեզ, առ ընդ քեզ միւս ևս.— Իսկ եթէ և նոցա ոչ լուիցէ, ասասջիր յեկեղեցւոջ.— Թէ միայն մերձենամ 'ի հանդերձս նորա՝ փրկիմ.— մեծութիւն թէ առաւե-գայցէ, մի յօժարեսցին սիրտք ձեր.— ևն։

Հ. Ո՞րինչ է շաղկապն վարանական։

Պ. Վարանական շաղկապն է, որ յերկուց բանից զնուազն կամ զփոքրն ցուցանէ ընտրել՝ իբրև ակամայ կամօք և 'ի հարկէ, և են սոքին՝

Գէթ, գոնէ, գոնեա, գոնեայ.	պարի, պարի ինէ, պոլէ որ չէնէ, որ պոլէ չէնէ, հէչ օլմասա։

Օր՝ Այլ թէ օրհնել չօրհնիցես, գէ՛թ յանիծից լռեա.— գո՛նէ հովանի նորա հասցէ ումեք 'ի

7.

ՇԱՂԿԱՊ

բաժանի

Ընդհանրապէս՝ յերկու կուս տեսակս,	Իսկ մասնաւորապէս՝ յերկոտասան տեսակս՝
Բնական, և	1. Բաղհիւսական,
Յարմարական։	2. Տրոհական,
	3. Բացառողական,
	4. Ընկատարական,
	5. Մեկնական,
	6. Սկզբնաւորական,
	7. Պատճառական,
	8. Մակաբերական,
	9. Համեմատական,
	10. Թեական,
	11. Կարանական, և
	12. Թարմատար։

նոցանէ.— Գո՛նէայ յայսմ հետէ զգաստացարո՛ւք.— եթէ չունիմք բաւականութիւն նպաստամատոյց լինիլ ընկերին արծաթով, գէ՛թ բանիւ օգնեսցուք դանդաղեսցո՛ւք, ևն։

Հ. Ո՞ր ինչ է շաղկապն թարմատար։

Պ. ԹԱՐՄԱՏԱՐ կոչին քանի մի բառք 'ի նախադրեալ շաղկապաց, որք ոչ վասն հարկաւորութեան, այլ վասն յարմարութեան կարգի բանին, կամ առ 'ի զարդ 'ի գործ ածին, և են բառքս՝

Թէ, եթէ, և թէ, և, որ, իբր, զի, և զի.— Թէ, որ, օր՝ Գրեալ է, թէ՝ ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ.— զո՞ կամիք, զի արձակեցից ձեզ.— գիտաց, թէ՝ ցածուցեալ են.— զի՞նչ եղև քեզ, որ այդպէս աշխարես։

ԳԼ. Թ.

Յաղագս միջարկութեան։

Հ. Ո՞ ինչ է միջարկութիւն։

Պ. ՄԻՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ (կամ լաւ ևս ՁԱՅ-ՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ) կոչին այնպիսի բառք կամ մասնիկք որ 'ի գործ ածին 'ի խօսակցութեան առ 'ի ցոյց կրից կամ շարժմանց հոգւոյ, որպիսի են՝ տենչ, զարմանք, ուրախութիւն, տրտմութիւն, վստահութիւն, երկիւղ, ևն, օր՝ վա՜յ, ո՛հ, ո՜յ, վա՜շ, երանի՜, ևն։

Հ. 'Ի քանի՞ս բաժանի միջարկութիւն։

Պ. ՄԻՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ըստ զանազան կրից բաժանի 'ի զանազան տեսակս, որոց գլխաւորքն են այսոքիկ,

Ուաղական, Երգիծական, Զարմացական, Ըղձական, Խնդական, Յորդորական, և Ապաւնական։

Հ. Զ՛ինչ է ուաղականն.

Պ. Ուաղական միջարկութիւն է, որ յայտ առնէ զցաւ, զտրտմութիւն, զհառաչանս, կամ զերկիւղ սրտին, որպիսի են՝

Ո՜վ, ո՜ ո՜, ո՜հ, ո՜հ ո՜հ, է՜հ. — ա՛խ, օ՛խ, վա՛յ։

Վա՜յ, վա՜յ վա՜յ, ափսո՜ս, աւա՜ղ, եղո՜ւկ, բաբէ. — — —	վա՛յ, աֆսո՛ս, եազը՛գ, գեազաբա՛ր։

Օր՝ Ո՜վ անկեալ կամ 'ի վիշտս, և ո՛չ կարեմ ինքնին ելանել. — Վա՜յ քեզ բեթսայիդա. — ափսո՜ս մեք սերմանեցաք, և այլք հնձեցին և ըշտեմարանեցին ինքեանց։

Հ. Զ՛ինչ է երգիծականն։

Պ. Երգիծական միջարկութիւն ասին այնք, որ 'ի գործ ածին իբր նշանք նախատելոյ, հեգնելոյ, ծաղրելոյ, արհամարհելոյ, ևն, որպիսի են սոքին՝

Վա՜հ, վա՜շ, ո՜հ, ա՜յ, է՛, — —	փէ՛հ, հէօ՛փ, բա՛րագէալլա, մա՛շալլա, հէօհա՛յ։

Օր՝ Վա՜հ՝ որ կարծէիր զամ երկիր 'ի մի ումպ կլանել. — Վա՜շ անպարտելի զօրաց ձերոց, որք առաւելուժով սովոր են փախչիլ, քան կռուել. — Յէ՜հ՝ զիմրդ վաղվաղակի բարձրացար յայդ գերադոյն աստիճան պատուաւորաց լինելոյ. — ևն։

Հ. Զ՛ինչ է զարմացականն։

Պ. Զարմացական միջարկութիւն կոչին բառք, որք վարին 'ի խօսս իբր նշանք զարմանալոյ, գովելոյ, սքանչանալոյ, որպիսի համարին՝

Ո՜, ո՜վ, ո՜վ թէ, բա՜բէ, վա՜շ. —	ա՛ֆէրին, մա՛շալլահ, բա՛հ բա՛հ բա՛հ, ա՛պրէ։

Օր՝ Ո՜հ կարի խոր են խորհուրդք քո.— ո՜վ Տէր՝ քանի՜ անչափ են խնամքն քո.— Վա՜հ զօրութեան հոգւոյն սրբոյ.— Վա՜հ՝ զի՞նչ կարդասցուք գո-հացող լինել զբարերարութեանց նորա.— եւն.

Հ. Օ՞ր ինչ է ըղձականն։

Պ. Ըղձական կոչին միջարկութիւնք, որք ցուցանեն զյօժարութիւն, զբաղձանս, և զցանկութիւն սրտի խօսողին, և են՝

Երանի, երանի թէ, յանկարծ, իցէ թէ, ի-ցին, ո՜վ, օ՛շ, օ՛շ թէ.	հըյնէըրալ, հըյնէըրալ քի, ըշկա նոլէ՛ օլ, գէտ՛շկէած, ամ՝ քէյ քարշ քան կըյնէր, հա՛յ հա՛յ.

Օր՝ Երանի՜ մարմնով տկարաց, և հոգւով զօ-րացելոց.— Իցէ՜ թէ տեսանէաք զհայրենիս մեր փառաւորեալ.— Ո՛ Աղեքսանդրէ, իցէ՜ թէ էիր և դու իմ որդի, զի քև ազանց իշխէի.— Յան-կա՜րծ՝ երթեալ փարէի զոտիւք հօրն ծնողին իմոյ.— Տրտնջէին և ասէին, օ՜շ թէ՝ մեռեալ էաք.— եւն.

Հ. Օ՞ր ինչ է խնդականն։

Պ. Խնդական միջարկութիւն է, որ զցնծութիւն, և զուրախութիւն հոգւոյն արտայայտէ, որպիսի են սոքին՝

Սա՜շ, վա՜շ վա՜շ, ո՛հ, ո՛հ ո՛հ. —	ըշշէա՛յ, օխա՛յ, օխա՛յ՝ պէրէքիա, չա՛նըմ ըէըալ՝ չա՛նըմ ըէըալ, ա՛խ քէ ըա-պաաաա է՛։

Օր՝ Սա՜շ զի անխրաւք ընկալան զհատուցումն անիրաւութեան իւրեանց.— Ո՛հ ո՛հ՝ ապականեցան և կորեան, որք տարապարտ հալածէին զմեզ.— եւն.

Հ. Օ՞ր ինչ է յորդորականն։

Պ. Յորդորական ասին միջարկութիւնք, որք վարին ՚ի խօսս ողոքելոյ, քաջալերելոյ, խրախուսելոյ, եւն,

...... են՝

Ուղէ, հապա, օ՛ն, բե՛ր, | փէ՛, փէ՛ հա, փէ է՛, նո՛ւ, փէ՛
հա՛, ած, եկ, թող.— | հա՝ օղլուշ օլասուն հա՛։

Օր՝ Ուղէ՛՝ ածէք զմտաւ զքաջութիւն նախնեաց ձերոյ.— հապա՛՝ զօրացարո՛ւք, զի վասն հաւատոյ մարտնչիք.— բայց է՛ն էէ՛ր զճշմարտութիւն խոստովանել.— հա՛՝ ջանացարո՛ւք ուսանիլ զկարևոր գիտութիւնս, մինչ դեռ գոյ մեզ ժամանակ պարապոյ.— օ՛ն եկա՛յք և մեք՝ զի ընդ նմա մեռցուք.— եւն։

Հ. Ո՞ր ինչ է սպառնականն.

Պ. Սպառնականն է այն, որ վարի իբր նշան բարկանալոյ, սաստելոյ, սպառնալոյ, եւն, որպիսիք են բառքս՝

Վա՜յ, այի, ով, տի, | էյ, հա՛յ, ա՛ն՝ ահէ՛՝ ահէ՛՝ ահէ՛՝ էօ
տիր. — — — | հուռյ ահէմ, աաա՛։

Օր՝ Վա՜յ անօրէն հրէայ, ուստի՞ եղև ադամ.— վա՜յ հնացեալ աւուրբք չարութեան.— նա ասէ, վա՜յ, չիք ինչ հնար, թէ կամիք, և թէ ոչ, բայց թէ մեռանեմ.— ո՛վ դիւրապատիր մարմին երկրածին.— ո՜վ լի ամ նենգութեամբ.— ո՜վ դառն սեղան՝ լի լեղեաւ, ո՛վ կերակուր՝ պատրաստեալ ի դիւաց, եւն։

ՎԱԽՃԱՆ
Առաջնոյ Մասին Համառօտութեան
Քերականութեան։

8.

ՄԻՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ.

բաժանի 'ի յԵՕԹՆ տեսակս, որք են՝

1. Ուաղականս	2. Երգիծական.	3. Զարմացական.	4. Բղձական.	5. Խնդական.	6. Յորդորական, և	7. Սպառնական.